

Studentska perspektiva kokreacijskog procesa u akademskom okruženju

---

Petošić, Eugen

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Organization and Informatics / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:211:502007>

Rights / Prava: [Attribution-NoDerivs 3.0 Unported/Imenovanje-Bez prerada 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-21**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Organization and Informatics - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE

V A R A Ź D I N

Eugen Petošić

**STUDENTSKA PERSPEKTIVA
KOKREACIJSKOG PROCESA U
AKADEMSKOM OKRUŽENJU**

DIPLOMSKI RAD

Varaždin, 2023./2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
V A R A Ž D I N

Eugen Petošić

JMBAG: 0016135538

Studij: Informatika u obrazovanju

**Studentska perspektiva kokreacijskog procesa u akademskom
okruženju**

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

Izv. prof. dr. sc. Goran Hajdin

Varaždin, rujan 2024.

Sažetak

Tema ovog diplomskog rada je studentska perspektiva kokreacijskog procesa u akademskom okruženju. Rad se sastoji od teorijskog i istraživačkog dijela. U teorijskom dijelu se nalaze objašnjenja osnovnih pojmova nastave, visokog obrazovanja i kokreacijskog procesa. Nakon objašnjenja teorijskih pojmova slijedi analiza prijašnjih istraživanja na navedenu temu. Nakon teorijske obrade teme slijedi istraživački dio koji se bazira na studentske udruge i studentsku perspektivu kokreacijskog procesa. Istraživanje je provedeno polu-strukturiranim intervjuima na kojima je sudjelovalo 11 trenutnih i bivših studenata koji su bili na vodećim ulogama studentskih udruga. Istraživačka pitanja su pokrila sve elemente rada u studentskim udrugama od privlačenja i zadržavanja članova prema pregledu kokreacijskih aktivnosti koje se odvijaju unutar studentskih udruga. Istraživanje je pokazalo i kokreacijske procese između fakulteta i studentskih udruga te načine suradnje navedenih sudionika. Finalno istraživanje je ispitalo koje vještine dovodi sudjelovanje u studentskim udrugama i kokreacija svih navedenih dionika. Rezultati istraživanja pokazuju da iako se studenti upoznaju vrlo rano sa studentskim udrugama i njihovim aktivnostima tek se kasnije tijekom studija uključuju u rad udruga. Istraživanje također pokazuje da su kokreacijski procesi sveprisutni unutar studentskih udruga te da povezuju studente organizatore, generalnu studentsku populaciju, osoblje fakulteta te vanjske sudionike. Finalno istraživanje je prikazalo glavne vještine koje studenti mogu unaprijediti sudjelovanjem u studentskim udrugama i kokreacijskim procesima koji se događaju unutar udruga kao i cijelog fakulteta.

Ključne riječi: studenti, suradnja, nastava, visoko obrazovanje, sveučilišni nastavnici, partnerstvo, akademsko okruženje

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Nastava i studentske organizacije u akademskom okruženju.....	3
2.1. Nastava.....	3
2.2. Visoko obrazovanje.....	4
2.3. Kokreacijski proces	5
2.4. Studentske organizacije	7
2.4.1. Izborna studentska tijela.....	7
2.4.2. Studentske organizacije	9
3. Kokreacijski procesi u visokom obrazovanju	10
3.1. Kokreacija sveučilišnih nastavnika i studenata	12
3.2. Različite vrste kokreacije u akademskom okruženju.....	16
3.3. Kokreacijski proces unutar studentskih udruga i rad studentskih predstavnika	20
4. Metodologija istraživanja.....	26
4.1. Rezultati istraživanja	28
5. Zaključak	35
Popis literature	38
Popis slika	41
Popis tablica	42
Prilozi	43

1. Uvod

Zajednički rad (kokreacija) je sveprisutan od prvih primitivnih zajednica koje su postojale, od izgradnje kuća i zajedničkog lova za preživljavanje, kasnijeg kreiranja različitih društava pa sve do sadašnjeg vremena, ljudi su uvijek djelomično bili ovisni jedni o drugima. Kako je napredovalo društvo tako se pojavila potreba za obrazovanjem, od iznimno primitivnih društava pa sve do današnjeg doba. U počecima obrazovanje nije bilo definirano i strukturirano, nego se odvijalo po potrebi. Kasnijim razvojem se odgoj i obrazovanje strukturirali i donekle ukalupili u nekakve modernije procese koji nisu nužno najbolji, ali su trenutno aktualni. Pored utvrđenih nastavnih metoda, poput predavanja „ex cathedra“, sve više se pojavljuju i razne suradničke metode koje aktivno uključuju studente u proces obrazovanja. Prema trenutnom Zakonu o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, upravo jedna od prvih stavki koja se spominje kao temelj visokog obrazovanja je uzajamnost i partnerstvo pripadnika akademske zajednice [1]. Razvijanjem novih, efikasnijih nastavnih metoda, fokus se odmiče s nastavnika i sve se više stavlja na učenike, odnosno učenje temeljeno na učeniku. Neke od glavnih metoda koja su razvijene kod učenja temeljenog na učeniku je metoda rješavanja problema i rad u grupama. Uz ove metode učenici razvijaju svoje vještine rješavanja problema kroz samousmjereni učenje kao životnu naviku i uz pomoć vještina timskog rada [2]. Dodatno, sveučilišta promiču suradnju s učenicima i potiču svoje profesore da uključe studente u svoj nastavni proces.

Unutar ovog diplomskog rada cilj je pobliže opisati što se sve smatra pod partnerstvom pripadnika akademske zajednice te istražiti kokreacijske procese u visokom obrazovanju. Dodatno, ciljevi su vidjeti koji se oblici suradnje javljaju između sveučilišnih nastavnika i studenata, a isto tako cilj je vidjeti studentsku perspektivu tog procesa, kao i suradnju između samih studenata pri kreiranju događaja namijenjenih studentima i širem građanstvu na sveučilištima i izvan njih. Razvojem novih tehnologija i društva dolazi i do razvoja obrazovnih ustanova po cijeloj obrazovnoj vertikali, a unutar ovog rada fokus je stavljen na najvišu razinu te vertikale, fakultetsko obrazovanje. Moderno obrazovanje pomiče fokus prema studentima i prilagođava obrazovanje studentima koji predvode procese učenja (učeniku usmjeren pristup). Ovaj način učenja omogućava učenicima da sami odaberu što uče i kako uče, naravno unutar određenog područja koje određeni predmet ili kolegij obuhvaćaju.[3][2] Kako bi se ovaj sustav razvijao potrebna je značajna suradnja i kokreacija između predavača i slušatelja, odnosno u našem slučaju između profesora i studenata.

Unutar ovog rada prvo će biti naglasak na pregledu drugih radova na ovu temu kako bi se pojasnili osnovni pojmovi i razmišljanjima te se prikazale dostupne informacije. Zatim slijedi pregled studentske perspektive unutar cijelog procesa koji će se provesti putem niza intervjua

s nekoliko generacija studenata koje su aktivno djelovale na jednoj sveučilišnoj sastavnici kako bi se vidio pomak s godinama na cijelu prezentiranu tematiku, isto tako će se i provesti nad ispitanicima sa drugih fakulteta i sveučilišta kako bi se provjerilo mogu li se podaci poopćiti. U samom metodološkom dijelu predstavljena je idejna skica istraživanja s predmetom, ciljem, hipotezama, metodama, tehnikama, instrumentima i uzorkom istraživanja. Dalje u radu nalaze se statističke analize, kvantitativne i kvalitativne, koje su odrađene kako bi se došlo do rezultata istraživanja. Nakon toga, kraj rada posvećen je predavljanju rezultata i iznošenju zaključka.

2. Nastava i studentske organizacije u akademskom okruženju

2.1. Nastava

Kako bi mogli govoriti o kokreaciji u kontekstu nastave potrebno je i opisati osnovne pojmove i konstrukte nastave. Nastava po Poljakovoj definiciji sastoji se od 3 faktora koji čine didaktički trokut, a ti faktori su: učenik, nastavnik i nastavni sadržaji. Zadaci nastave se dijele na materijalne, funkcionalne i odgojne. Materijalni zadaci nastave baziraju se na stjecanju znanja, funkcionalni se baziraju na razvijaju sposobnosti, a odgojni se baziraju na usvajanju odgojnih vrijednosti. Kako je ovaj rad baziran na akademskom okruženju i visokom školstvu, odgojni dio unutar nastave nema toliko veliki utjecaj. U nastavi se koriste nastavne metode. Neke od ovih metoda su posebice efikasne kada se upare s kokreacijskim procesima. U daljnjem tekstu može se detaljnije pročitati o nekim od nastavnih metoda.

Prva nastavna metoda je metoda demonstracije. Ova metoda prikazuje u nastavi sve ono što je moguće perceptivno doživjeti. Demonstrirati se može statične predmete, dinamične prirodne pojave te aktivnosti. Sljedeća metoda je metoda praktičnih radova. Ovo je način rada nastavnika i učenika na konkretnoj materiji. Nadalje, koristi se metoda razgovora. Ova metoda se bazira na dijalogu između učenika i nastavnika, pa i između više učenika, a struktura razgovora je u obliku: pitanje – odgovor. Pored ovih nabrojanih i opisanih metoda postoje još i metode crtanja, pisanja, čitanja i rada na tekstu te metoda usmenog izlaganja [4][5]. Za potrebe ovog rada fokus će biti na opisanim metodama zato što smatram da unutar njih ima najviše mogućnosti kokreacije.

Osim nastavnih metoda napomenuo bih i nekoliko didaktičkih sistema nastave, koji su ukratko opisani u daljnjem tekstu. Egzemplarna nastava didaktički je sistem koji uključuje poučavanje nastavnika i samostalan rad učenika te stvaralački rad učenika i nastavnika. Sljedeći sistem je problemska nastava. Ovaj sistem se bazira na osposobljavanju učenika za rješavanje brojnih životnih problema. Finalno, mentorska nastava, koja je u osnovici vrlo slična problemskoj nastavi, ima manju ulogu nastavnika i više se fokusira na radu učenika. Ovaj sistem zahtijeva visok stupanj samodiscipline i savladanu tehniku intelektualnog rada [5]. Na svim visokim učilištima uvijek je bio naglasak na podjednakoj pozornosti prema kvaliteti istraživanja i poučavanja te uspostavljanja veze između njih dvoje prije donošenja ikakvih daljnjih odluka o promjenama i fokusu. Nažalost, unazad 10-ak godina se dokazalo da iako je istraživanje na sveučilištima zadržalo kvalitetu, kvaliteta nastave je postala nešto slabija [6]. U

kasnijim poglavljima ovog rada opisano je kako je nastava napredovala u tih 10-ak godina i koji su novi načini održavanja nastave.

2.2. Visoko obrazovanje

Visoko obrazovanje, po definiciji hrvatskog Zakona, ima sljedeće značenje: „U Republici Hrvatskoj uspostavljen je binarni sustav visokog obrazovanja koji se temelji na principima Bolonjske deklaracije i u kojem osobe, koje se uključuju u visoko obrazovanje, samostalno mogu odabrati žele li se obrazovati na stručnim ili sveučilišnim studijima.“(Zakon o Visokom Obrazovanju i Znanstvenoj Djelatnosti, 2022).. Pri odabiru stručnih i sveučilišnih studija bitno je naglasiti razlike između njih. Stručni studiji su usmjereni direktno na tržište rada, njegove potrebe i mogućnosti te u sklopu svog studija se stječu primarno stručne kompetencije. Sveučilišni studiji se više baziraju na teoriji i usmjeravanju prema daljnjem nastavku akademskog obrazovanja te ujedno i pružaju studentima direktan nastavak prijediplomskih studija na povezanim diplomskim studijima. Obje vrste studija izvode se na visokim učilištima koji mogu biti: sveučilište, fakultet, umjetnička akademija i veleučilište. U iznimnim slučajevima javno visoko učilište osnovano za potrebe vojnog, visokog i diplomatskog obrazovanja može biti ustrojeno kao ustrojstvena jedinica nadležnog tijela državne uprave [1].

Unutar Republike Hrvatske iz godine u godinu raste postotak stanovništva s visokim obrazovanjem. U popisu stanovništva 2001. godine na populaciji starijoj od 15 godina, završeno visoko obrazovanje imalo je 12% stanovništva, dok je 2011. taj postotak narastao na 16,4%, a na zadnjem popisu stanovništva (2021. godine) visoko obrazovanje je imalo 24,1% hrvatskog stanovništva. Po županijama Grad Zagreb predvodi s 39,1% visoko obrazovanog stanovništva te ga slijedi Primorsko-goranska županija s 28,1% stanovništva. Zanimljiv podatak je da unazad 30 godina znatno više žena ima završeno visoko obrazovanje u odnosu na muškarce, a unazad 15 godina skoro 20% više žena ima završen visoki stupanj obrazovanja. Konkretni podatak za 2021. godinu, za osobe starosti između 25 i 29 godina, jest da 32% muškaraca ima završen visoki stupanj obrazovanja, dok žena ima čak 50,7% sa završenim visokim obrazovanjem. [7] Uz prikazane podatke jasno je da raste broj ljudi sa visokim obrazovanjem. Rastom broja polaznika fakulteta i ostalih visokoobrazovnih učilišta raste i mogućnost unaprjeđenja istih. Sve više se uvode moderniji načini učenja. Neki od tih načina su učenje kroz rad, laboratorijske vježbe, grupni radovi, kombinirani intenzivni programi, Erasmus+ i mnogi drugi. Unutar svih ovih aktivnosti mogu se pronaći razni suradnički elementi koji mogu djelovati kao pokretač same aktivnosti ili mogu biti dio nje. Dodatno, osim samih nastavnih metoda i procesa, kokreacijski procesi se javljaju i izvan okvira formalne

nastave te se pojavljuju u svim aspektima poslovanja visoko obrazovnih ustanova. Ovdje se stavlja naglasak na kokreaciju između fakulteta (uprava fakulteta, fakultetsko vijeće, razni odbori kreirani po potrebi) i studenata zbog kojih prethodna tijela i postoje. Također, dodatno se pojavljuje potreba za kokreacijom visokog učilišta i samog tržišta rada kako bi se moglo pravovremeno reagirati na promjene na tržištu te iste te promijene ukomponirati u postojeće studije kako bi se studente obučavalo za budućnost, a ne prošlost.

2.3. Kokreacijski proces

Kokreacijski proces ima različita značenja u različitim područjima primjena. Kokreacijski procesi nisu nužno vezani uz obrazovanje zato što se javljaju i unutar ostalih djelatnosti. Za primjer kokreacije unutar poduzeća, kokreacija se javlja već u 2003. godini u istraživanju pod nazivom „The Logic of Open Innovation“. Unutar ovog rada govori se o radu s ostalim dionicima poslovanja kako bi se razvijale nove tehnologije koje mogu doprinijeti svima koji su uključeni u kreiranje novih proizvoda i ideja [8]. Također, unutar rada govori se o rizicima i prednostima rada s konkurentnim tvrtkama kod novih inovacija na tržištu, te načinom na koji zajedničkim radom i dijeljenim znanjem mogu oba sudionika (ili više njih) profitirati od kokreacije.

Doprinosi na temu kokreacije se javljaju u raznim poslovnim područjima, a neki od doprinosa su se dotakli tema poput: razmišljanja o dizajnu, inovacija proizvoda, razvoj organizacija, istraživanje društvenih inovacija, studentska usmjerenja i razna konceptualna istraživanja [9]. Iz navedenih izvora vidljivo je da pojam i ideja kokreacije nisu osnovani niti se baziraju na visokom obrazovanju, ali kokreacija itekako ima svoje mjesto i u svim procesima visokog obrazovanja. Razvojem svih područja rada došlo je i do razvoja obrazovanja čiji je primarni cilj obrazovanje studenata za razvoj vještina koje će ih pripremiti za rješavanje osobnih, društvenih i poslovnih izazova. Visoko obrazovne ustanove su se pored bavljenja osnovnim zadacima (istraživanja i podučavanja) krenule baviti otkrivanjem i podučavanjem tehnika efektivnog učenja [9]. Iz ranijih istraživanja je poznato da studenti reagiraju na strukturu, kulturu i profesore koje sretnu u obrazovnom sustavu. Sukladno tome potrebno je prilagođavati i modernizirati nastavu kako bi studeni imali bolje reakcije na istu. [10]

Kada se radi o kokreaciji unutar visoko obrazovnih ustanova ona, naravno, stavlja fokus na proces obrazovanja, ali i na unaprjeđenje samog obrazovanja i sveukupnog poslovanja određene ustanove. Unutar jednog istraživanja, provedenog 2019. godine, provedeno je kvantitativno i kvalitativno istraživanje na različitim varijantama kokreacije unutar visokog obrazovanja. Podjela po kokreacijskim varijantama bila je sljedeća:

- izrada časopisa u kokreaciji studenata i nastavnika,

- plasiranje studenata na poslovne pozicije kako bi se ojačale veze između poduzeća i fakulteta,
- izrada kurikuluma uz pomoć studenata,
- kokreacija studenata i nastavnika tijekom radionica i vježbi,
- izrada poučnih video materijala za buduće generacije studenata i industrijske partnere kokreacijom nastavnika i studenata,
- kokreacija studenata i nastavnika na kreiranju programa studentskih partnerstva (start-up),
- kokreacija studenata pri mentoriranju i davanju studentskih instrukcija (volonterske instrukcije),
- kokreacija studenata i nenastavnog osoblja pri kreiranju sadržaja za društvene mreže visokih ustanova,
- djelovanje studenata na formalnim akademskim odborima i sjednicama. [11]

Kao što se može vidjeti, kokreacijski procesi su prisutni u mnoštvu aktivnosti koje se odvijaju na visokim učilištima te se studentska perspektiva traži u skoro svim aspektima, od kreiranja kurikuluma i pravilnika do ostalih smjernica u područjima koja se tiču studenata.

Razne nastavne strategije se mogu koristiti zasebno, ali isto tako se mogu koristiti uz pomoć kokreacije, bilo to između više studenata ili između studenata i profesora. Neke od takvih strategija su:

- strategija učenja otkrivanjem i rješavanjem problema,
- strategija interaktivnog učenja i rada na projektu,
- strategija interaktivnog učenja i nastave usmjerene na djelovanje,
- strategija suradničkih oblika nastave,
- strategija mentorskog rada,
- strategija timskog rada. [12]

Neki od ovih strategija se mogu koristiti i bez korištenja kokreacije, ali upravo dodavanjem aspekata kokreacije ovakve strategije donose znatno bolje rezultate. Uzimajući u obzir sve navedeno, može se zaključiti da se kokreacijski procesi koriste u svim aspektima društva i poslovanja, a da se kod visokog obrazovanja kokreacijski proces koristi kako bi se unaprijedio nastavni proces, poboljšali uvjeti studiranja te kako bi se ažuriralo poslovanje unutar visoko obrazovnih ustanova.

2.4. Studentske organizacije

Pored nastave koja se odvija na visoko obrazovnim ustanovama i elemenata kokreacije koji se pojavljuju u njoj, elementi kokreacije se isto tako mogu pronaći i unutar raznih studentskih organizacija koje djeluju na prostorima fakulteta i sveučilišta. Dodatno, studentske organizacije mogu biti predvodnici promjena u visoko obrazovnim ustanovama te sve više surađuju pri donošenju odluka s upravama ustanova. Po definiciji studentske organizacije predstavljaju mjesta okupljanja studenata sličnih interesa te provode razne studentske projekte i događaje edukacijskog i zabavnog karaktera [13]. Studentske udruge se mogu dijeliti na različite načine, npr. neke od podjela mogu biti prema: veličini, geografskoj raširenosti, načinima pristupanja udrugama i slično. Na temelju podjele možemo razlikovati udruge koje djeluju samo na određenoj sastavnici sveučilišta, na cijelom sveučilištu ili i izvan određenog sveučilišta. Podjela koja će biti korištena u ovom radu je podjela po načinu pristupanja udruzi zato što ta podjela ima znatno više definirane razlike od svih ostalih načina podjele. Konkretno ova podjela razlikuje organizacije u koje se može pridružiti svaki student koji želi volontirati u određenoj organizaciji i udruge za koje se raspisuju izbori i za koje je potrebno biti izabran od strane ostalih studenata koji izađu na održane izbore.[14] Određene studentske udruge mogu imati dodatne uvjete za ulazak novih članova poput intervjua, ali uvjeti za takve procese nisu definirani te takve udruge i dalje svrstavam u kasniju definiciju studentskih udruga.

2.4.1. Izborna studentska tijela

Izborna studentska tijela obuhvaćaju sva studentska tijela za koje se iz redova kandidiranih studenata glasanjem studenata odabiru članovi koji zatim predstavljaju studentsku populaciju na raznim odborima, vijećima i povjerenstvima. Izborna studentska tijela sačinjavaju studentski zborovi različitih područja te, osim predstavljanja studenata, ove organizacije također organiziraju razne događaje, apliciraju se na projekte radi financiranja projekata i sudjeluju u kreiranju odluka koje imaju direktan utjecaj na sve studente određenog sveučilišta ili fakulteta sastavnice. Izborna studentska tijela koja djeluju na području Hrvatske su sljedeća:

- Hrvatski Studentski Zbor,
- sveučilišni studentski zborovi,
- studentski zborovi sastavnica.

Studentski zborovi poredani su po hijerarhiji, ali studentski zborovi primarno djeluju neovisno jedni o drugima. Hrvatski studentski zbor djeluje po zakonu iz 2007. godine naziva „Zakon o studentskom zboru i drugim studentskim organizacijama“. Za sveučilišni studentski zbor, za potrebe ovog rada, fokus je na Sveučilištu u Zagrebu čiji studentski zbor djeluje po

statutu iz 2008. koji je pročišćen 2022. godine. Za studentski zbor sastavnice fokus je na Studentskom zboru Fakulteta organizacije i informatike (SZ FOI) koji djeluje po statutu iz 2018. godine.

Iako su svi ranije navedeni zborovi izborna tijela, sami procesi izbora se razlikuju. Hrvatski studentski zbor sačinjavaju predsjednici studentskih zborova sveučilišta, a za izbor predsjednika, zamjenika i tajnika se vrši glasanje unutar zbora. Članovi sveučilišnog zbora su dijelom izabrani studenti koji su se kandidirali na listi. Broj izabranih studenata za zbor je definiran unutar Zakona stavkom 2. čl 9. koji glasi „Na izborima za studentski zbor bira se najmanje onoliko članova studentskog zbora koliko u senatu sveučilišta, odnosno vijeću visokog učilišta ima studentskih predstavnika“ [15]. Dodatno kod Sveučilišnih zborova vrijedi i stavka 3. istog članka koja glasi: „Na izborima za studentski zbor bira se najmanje onoliko članova studentskog zbora koliko u senatu sveučilišta, odnosno vijeću visokog učilišta ima studentskih predstavnika“ [15]. Finalno, stavka 5. istog članka objašnjava kako se biraju članovi Hrvatskog studentskog zbora: „Hrvatski studentski zbor čini po jedan predstavnik svakog studentskog zbora sveučilišta te jedan predstavnik studentskih zborova svih veleučilišta i visokih škola kojeg izaberu njihovi studentski zborovi“ [15]. Ono što suma ovih stavaka govori jest to da studentski zbor sastavnica (najniže rangirani) čine isključivo izabrani studentski članovi, članove sveučilišnog zbora (više rangiranog) čine izabrani članovi koji su se kandidirali za mandat i dodatno po jedan predstavnik sa svakog fakulteta sastavnice. Finalno, Hrvatski studentski zbor (najviše rangirani) čini po jedan član svakog sveučilišnog studentskog zbora te predstavnici studentskih zborova veleučilišta i visokih škola.

Unutar studentskih zborova je prisutna kokreacija između članova, ali isto tako studentski zborovi, u usporedbi s ostalim studentskim organizacijama, imaju najviše komunikacije sa svojim fakultetima i sveučilištima. Članovi studentskih zborova su najčešće i članovi raznih odbora koje osnivaju fakulteti i sveučilišta. Studentska perspektiva je itekako bitna tijekom donošenja odluka na fakultetskim vijećima pošto dobar dio tih odluka ima direktan utjecaj na studente te je zbog toga bitno da kod donošenja takvih odluka sudjeluju predstavnici studenata. Osim donošenja odluka kokreacija studentskog zbora i fakulteta odnosno visokog učilišta bitna je zbog kreiranja studentskog života te organiziranja studentskih događaja unutar i izvan okvira visokog učilišta. Studentski zborovi ovise o svojim ustanovama zbog financiranja i logističke potpore, dok fakulteti ovise o studentskim zborovima zbog potrebe za studentima u određenim tijelima, te ovise o pomoći studenata u određenim aktivnostima (promocije fakulteta, organiziranje studentskih bruošijada,...). U kasnijem dijelu ovog rada dodatno su opisani kokreacijski proces unutar studentskih udruga i zborova te kokreacija koja nastaje djelovanjem zborova i fakulteta.

2.4.2. Studentske organizacije

Studentske organizacije, po definiciji Zakona, označavaju organizacije studenata, neovisno o obliku organiziranja, koje djeluju na visokom učilištu. Studentska udruga, isto tako, može biti udruga građana „čije većinsko članstvo čine studenti i čija je djelatnost vezana uz zadovoljavanje studentskih potreba na području visokog obrazovanja, znanosti, kulture, športa, zdravlja ekologije i drugih područja od interesa za studente i koja je upisana u evidenciju studentskih organizacija“ [14].

Na Sveučilištu u Zagrebu Fakultetu organizacije i informatike u vrijeme pisanja ovog rada djeluju tri udruge. Prva udruga je „ST@K“ koja djeluje od 2006. godine te joj je primarna aktivnost izdavanje semestralnog časopisa koji dijeli naziv s imenom udruge. Osim pisanjem časopisa, ova udruga se bavi organiziranjem raznih online aktivnosti poput natjecanja i radionica.[16] Druga udruga koja djeluje na FOI-ju je „Business Club@FOI“ koji je osnovan 2016. godine te se ova udruga bavi organiziranjem simpozija i radionica na teme vezane uz studij Ekonomike poduzetništva. Treća udruga je „Sportska udruga FOI“. Ova udruga se bavi organiziranjem sportskih termina za treninge sportskih ekipa te pribavljanjem izvora financiranja za nabavu sportske opreme [17]. Navedene udruge kreirane su i djeluju unutar Sveučilišta u Zagrebu Fakulteta organizacije i informatike. Također postoje studentske udruge koje su kreirane izvan određenog fakulteta, ali djeluju na njemu, odnosno najčešće djeluju na više fakulteta u isto vrijeme. Za primjer možemo uzeti udrugu „eStudent“ koja je osnovana 2004. te djeluje u nekoliko gradova (Zagreb, Rijeka i Varaždin) te broji oko 200 članova. [18]

Finalno, navedene su i udruge koje djeluju od strane studenata i za studente, ali nisu uvrštene u evidenciju studentskih organizacija zato što nadilaze obujme studentskih udruuga po količini financiranja i organizacijske kompleksnosti. Jedna takva udruga koja djeluje na području Hrvatske je Udruga za studentska natjecanja STEM Games koja svake godine organizira natjecanje za sve STEM fakultete iz Hrvatske i šire. Natjecanje se provodi kroz 4 arene znanja, 9 sportova i 4 e-sporta te broji preko 150 volontera i 2500 sudionika. Neovisno o ustroju udruge svima je zajedničko da studenti volonteri rade i organiziraju događaje za cijelu studentsku populaciju koja se odazove. Samo kokreacijom unutar udruge i uz pomoć informacija studenata izvan udruge se ove udruge mogu razvijati, djelovati i opstati. U sljedećim poglavljima navedeni su neki od kokreacijskih procesa unutar studentskih udruuga kao i kokreacijski procesi između studentskih udruuga i samih visokih učilišta.

3. Kokreacijski procesi u visokom obrazovanju

Nakon upoznavanja sa značenjima pojmovima kokreacije, nastave i visokog obrazovanja vrijeme je da ih se pogleda sve zajedno, a ne kao zasebne jedinice. Kokreacijski proces između zaposlenika fakulteta i studenata u visokom obrazovanju je moguće vidjeti u aspektima nastave, ali isto tako i u nenastavnim procesima poput rada uprave fakulteta i rada unutar studentskih udruga, kao i između svih dionika u visokom obrazovanju koji imaju doticaj sa studentima. Pored kokreacijskih procesa koji se odvijaju unutar granica fakulteta, kokreacijski procesi imaju svoje mjesto i izvan zgrade fakulteta u vidu raznih projekata, instrukcija, priprema za kolokvije i slično. U jednom istraživanju objavljenom 2019 godine navodi se kako je bitno staviti naglasak na uključivanje studenata u dugoročne vizije i misije fakulteta. Također se navodi kako je kokreacija neophodna kako bi se kreirali studiji koji su zanimljivi studentima i koje će upisivati. Navodi se i važnost fleksibilnosti u odabiru kolegija i programa te važnost zapošljivosti po kraju obrazovanju [11]. Sukladno navedenom istraživanju novi Rektor Sveučilišta u Zagrebu je u svome programu rada definirao sljedeće: „Studenti kao središte sustava i nosioci sutrašnjice čine jezgru razvoja i djelovanja Sveučilišta u Zagrebu. Studente u središtu okružuje program temeljen na četiri ključna cilja (nastava, znanost, međunarodna suradnja i transfer tehnologije), koji će se ostvarivati putem dva osnovna procesa (upravljanje kvalitetom i strateškim upravljanjem Sveučilištem), pri tome maksimalno razvijajući i koristeći postojeće i potencijale i resurse (EU fondove, infrastrukturu i financiranje). Time će zaživjeti paradigma programa da sloboda i integritet znanstvene misli i naprednog poučavanja orijentiranog na studente koji potiču otvoreno i umreženo Sveučilište jamac su gospodarskoga razvoja i kvalitete života.“ [19]

Pored stavljanja studenta u prvi plan, dio istraživača navodi problematiku „marketizacije“ visokog obrazovanja, odnosno činjenicu da se važnost djelomično odmiče od obrazovanja i stavlja se na privlačenje, zadržavanje i diplomiranje što većeg broja studenata bez pretjeranog obzira na kvalitetu studenata i kvalitetu onoga što mogu naučiti. Problem se javlja kod toga što ovakav sustav promatra studenta kao pasivnog promatrača, a ne aktivnog sudionika obrazovnog procesa koji se odvija u visokim ustanovama [20]. Ovo se djelomično može poboljšati korištenjem poslovne logike fokusirane na usluge. Konkretno, ova logika naglašava važnost koncepta zajedničkog stvaranja vrijednosti koji je omogućio napredak kojim kupci (u našem slučaju studenti) sudjeluju u razmjeni vrijednosti ostavljajući iza sebe pasivni koncept i preuzimajući aktivni koncept stvaranja vrijednosti uz pomoć kokreacije te, na taj, način kreiranja vlastitog iskustva [21]. Sukladno navedenome, kada se isto primjeni na studente dolazi se do sljedećeg zaključka: „Na temelju prethodnog, ponašanje učenika u sukreiranju vrijednosti pojavljuje se kao kritični element za funkcioniranje ekosustava jer

obrazovanje zahtijeva visoku razinu uključenosti učenika kako bi se postiglo očekivane koristi“ [11].

Vidi se da je važnost stavljena na odmicanje od gledanja studenata kao pasivnih promatrača u modernom sustavu visokog obrazovanja te da se fokus prebacio na uključivanje studenata u pomoć pri: donošenju odluka, kreiranju kurikuluma, formiranju kolegija i slično. Iz vlastitog iskustva mogu reći da se većina fakulteta 2 do 3 mjeseca prije upisa krene aktivno baviti marketinškim kampanjama kako bi pridobili nove generacije studenata da upišu njihov fakultet, a kroz ostatak godine se fokusiraju na unaprjeđenje trenutnih nastavnih i menadžmentskih procesa.

Problem koji sam primijetio da se javlja kod uključivanja studenata u ranije navedene aktivnosti je taj što su studenti sada već naviknuli biti pasivni promatrači te je problem pronaći studente koji žele aktivno sudjelovati u donošenju promjena i dijeljenju studentskog mišljenja s fakultetskim djelatnicima, odnosno teško je pronaći studente koji su spremni preuzeti dodatnu odgovornost. Dodatni problem se javlja kod samog rada sa djelatnicima fakulteta zato što je potrebno iznijeti stavove i mišljenja studenata bez da se profesori uvrijede i da ne zauzmu obrambeni stav [22]. Kod same nastave studenti su aktivni onoliko koliko trebaju biti, to jest onoliko koliko profesori od studenata to traže. Prema mome iskustvu vidljiva je posebice velika razlika u potrebnoj studentskoj aktivnosti između prijediplomskih studija i diplomskih studija. Na prijediplomskim studijima, posebice na prvoj godini, nalaze se najveće studentske grupe te je s takvim grupama teško ostvariti diskusiju i uključiti ih direktno u nastavni proces zbog činjenice da jedan profesor drži predavanje za 200-tinjak studenata. Ono gdje je moguće djelovati kod tako velikih grupa su laboratorijske vježbe i seminarska nastava unutar kojih se formiraju manje grupe koje zatim prolaze kroz određene nastavne procese. Nastavkom studija se smanjuju grupe studenata, posebice na prijelazu s prve na drugu godinu, zbog „eliminacijskih“ kolegija koji tvore osnovu za nastavak studiranja, odnosno onih kolegija bez kojih se ne mogu upisati daljnji kolegiji kojima su „eliminacijski kolegiji“ preduvjet. Ujedno, znanje s „eliminacijskih“ kolegija čini osnovicu svog ostalog obrazovanja na određenom visokom učilištu. Smanjenjem studijskih grupa se stvara mogućnost za lakše uvođenje kokreacije, iako osobno smatram da je mogućnost uvijek tu, samo ju je nekada lakše, a nekada realizirati.

Za razliku od prijediplomskih studija, na diplomskim studijima, kada studentske grupe po broju sudionika više izgledaju kao srednjoškolski razred, dolazi do znatno većeg broja kolegija koji se služe kokreacijom ili kojima je zapravo cijela srž kokreacija na raznim procesima. Nažalost velike grupe, zbog ekonomskih razloga, teško da će prestati postojati u bliskoj budućnosti, ali postoji nekoliko načina na koji se i takve grupe može aktivirati da budu aktivni sudionici nastavnog procesa [23].

Nastavno na prilike za kokreaciju tijekom nastavnog procesa, osim razlika koje se javljaju ovisno o „starosti“ studenata, također se javlja razlika u kolegijima koji se baziraju na projektima, tj. radu u usporedbi s klasičnim predavačkim kolegijima. Projekti koji su bazirani na radu na raznim projektima imaju znatno veću dozu kokreacije između uključenih studenata, nastavnika i vanjskih poduzeća koja sudjeluju u realizaciji kolegija. Pored nastave, kokreacija između studenata i profesora, pa i ostalog nenastavnog osoblja, javlja se u menadžmentu raznih dijelova fakulteta. To može biti vezano uz fakultetska vijeća, donošenje novih kurikuluma i revidiranje starih, rad s fakultetskim sportskim udrugama i timovima kako bi se realizirali treninzi sportskih sekcija, organiziranje raznih simpozija, brucosijada i ostalih događaja. Fakultet najčešće od članova studentskog zbora fakulteta očekuje da sudjeluju u provedbi i organiziranju događaja i da sudjeluju kao studentski predstavnici kod kreiranja radnih tijela i donošenja odluka vezanih uz studente. Iz vlastitog iskustva, koje je temeljeno na tome što sam jedno vrijeme proveo kao predsjednik sportskog odbora SZ FOI i predsjednik cijelog SZ FOI, mogu reći da različiti profesori i fakultetsko osoblje različito reagiraju na studente i različito su spremni za bilo kakav oblik suradnje. U mom slučaju, kod vođenja sportskog odbora sam, naravno, imao najveću suradnju s profesorom iz Tjelesne i zdravstvene kulture, ali isto tako sam imao suradnju i s prodekanicom za financije vezano uz plaćanje sportskih termina, sportske opreme i prijevoza na sportska natjecanja u Zagrebu. Kao predsjednik sam imao najviše suradnje s prodekanicom za financije, ali isto tako sam bio i član nekoliko fakultetskih radnih tijela za razne aktivnosti (poput radnog tijela za usklađivanje statuta) gdje su na svim pozicijama profesori i nenastavno osoblje cijenili studentsku perspektivu kod donošenja odluka. Dodatno sam bio i član povjerenstva za dodjelu financijskih sredstava za studentske projekte Studentskog Centra u Varaždinu

U narednim poglavljima su pobliže objašnjeni koncepti kokreacije između profesora i studenata te, također, unutarnji i vanjski procesi kokreacije studentskih udruga. Pored relevantnih izvora za ovo područje, oba poglavlja su također upotpunjena vlastitim iskustvom koje sam zadobio tijekom dvije godine članstva u SZ FOI i drugim studentskim udrugama.

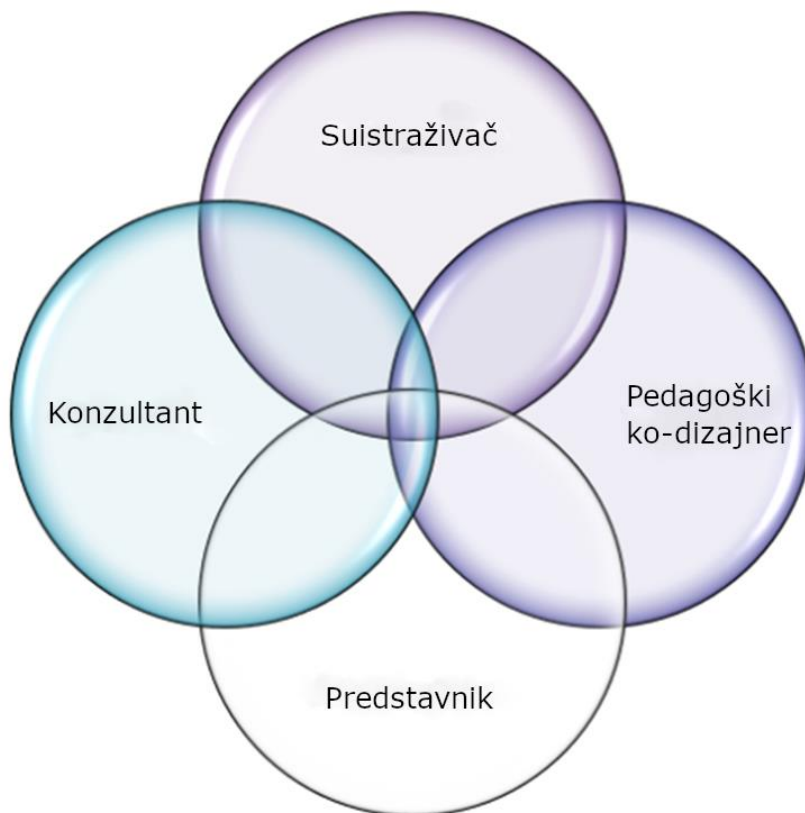
3.1. Kokreacija sveučilišnih nastavnika i studenata

Kokreacija sveučilišnih nastavnika i studenata se primarno odvija na visokim učilištima, odnosno za vrijeme predavanja, seminarskih i laboratorijskih vježbi te općenito radnog vremena za određene vrste kokreacije. Količina mogućnosti za kokreaciju je djelomično ograničena trenutnim kurikulumom, odnosno studijskim programom u slučaju naših fakulteta. Značajne varijacije također su posljedica načina na koji je kurikulum visokog obrazovanja konceptualiziran i načina na koji te konceptualizacije postavljaju studenta u odnosu na

kurikulum (aktivan ili pasivan član). Osim toga, malo se pažnje posvećuje razlikama između sukreiranja kurikuluma i sukreiranja unutar kurikulumu [24].

Kao što je već ranije navedeno u ovom radu, jedan od načina suradnje sveučilišnih nastavnika i studenata je upravo restrukturiranje zastarjelih kurikuluma i nastavnih programa. Uključivanje učenika u oblikovanje vlastitog obrazovanja omogućuje prikladnije, prihvatljivije i učinkovitije obrazovanje. Također, uključivanje u oblikovanje vlastitog iskustva pri učenju doprinosi osobnom razvoju učenika i povezanosti s visokom ustanovom [25]. Unazad 20 godina kod opisivanja ovakvih promjena u edukaciji (pomak prema aktivnim studentima i kokreaciji fakulteta i studenata) pojavljuje se pojam „studentski glas“. Pod ovim pojmom se smatra da studenti, i učenici općenito, imaju jedinstvenu perspektivu vezanu uz učenje, poučavanje i školstvo. Smatra se da studentski uvidi u navedeno zahtijevaju pažnju od strane učitelja, nastavnika i profesora, ali, još bitnije, zahtijevaju odgovor. Učenicima se treba dati šansa da sami aktivno oblikuju svoje obrazovanje. Uz pojam studentskog glasa se također najčešće javljaju pojmovi prava i poštovanja koje studenti zahtijevaju da imaju i dobiju [22].

Moje iskustvo je pokazalo da studenti uvijek imaju mišljenje (opravdano ili ne) kako poboljšati određene kolegije, što ne valja kod rada fakulteta i slično, ali najčešće tu informaciju ne podijele s pravim osobama koje bi mogle reagirati. Razlozi za pasivnost kod komunikacije problema prema osobama koje ih mogu rješavati su razni, od toga da smatraju da se ništa neće promijeniti do toga da se ne žele nikome zamjeriti, no ipak ima dovoljno pojedinaca koji se pobrinu da se studentski glas ipak čuje. U nastavku ovog poglavlja i govoru o kokreaciji profesora i studenata, služit ću se podjelom kreiranom od strane Bovilla i ostalih istraživača. Ta podjela je podijelila kokreaciju na visokom učilištima na 4 polja, odnosno 4 tipa studenata koji sudjeluju u kokreaciji. Ova podjela se dijeli na studentske predstavnike, konzultante, suradnike na istraživanju i pedagoške ko-dizajnere [26].

Slika 1. Kreirano prema Bovillovoj podjeli na 4 tipa studenata [26]

Krugovi u boji predstavljaju elemente kokreacije za koje profesori stvaraju prilike za kokreaciju. Donji krug, naziva predstavnik, najčešće je predvođen studentskom inicijativom, primarno u vidu studentskog zbora fakulteta. Iako visoka učilišta najčešće surađuju sa zborovima, oni su i dalje predvođeni i kontrolirani od strane studenata. Kao što je moguće vidjeti, sva polja se preklapaju zato što jedan student može imati više uloga te je to najčešće i slučaj kod aktivnih studenata koji sudjeluju u raznim aktivnim aspektima visokog učilišta [26]. Ranije navedeno istraživanje se bazira na obojenim poljima te su u nastavku izneseni njihovi stavovi i djelomično su dodatno argumentirani s mojim vlastitim iskustvima.

Izazovi s kojima se susreću osoblje i učenici u zajedničkom kreiranju učenja i poučavanja često su povezani sa stvarnim brigama o granicama, sposobnostima i rizicima. Na primjer uključivanje studenta kao suistraživača u istraživanje učenja i poučavanja ili predmetno istraživanje zahtijeva razmatranje svrhe i procesa istraživanja te njihovog odnosa s poučavanjem. Nadalje, većina profesora je navikla samostalno mijenjati i kritizirati svoje kolegije i pripreme za njih. Otvaranje ovih procesa za reviziju od strane studenata može se smatrati značajnim osobnim i profesionalnim rizikom. Rekonceptualizacija učenika kao pedagoških su-dizajnera, koji dijele odgovornost za dizajniranje učenja, poučavanja i ocjenjivanja, ili kao konzultanata, koji dijele i raspravljaju o vrijednim perspektivama učenja i

poučavanja, zahtijeva ponovno promišljanje pretpostavki o poučavanju, učenju, moći i znanju [26]. Ovo su samo neki od brojnih izazova s kojima se suočavaju oni koji se upuštaju u sukreiranje učenja i poučavanja.

Pored velikih izazova javljaju se i veliki doprinosi za aktivne sudionike s obje strane koji mogu proizaći iz takve suradnje. Prednosti koje se javljaju kod studenata koji djeluju kao suistraživači su te da imaju direktno i svježije znanje o određenoj temi koju su učili na prethodnim kolegijima, a takvo znanje u „stvarnom svijetu“ često zna nedostajati. Osim toga, učenici na svim razinama mogu steći samopouzdanje i sposobnost kada se odnosi moći unutar obrazovnog okruženja pomaknu na više suradnički pristup kroz koji učenici imaju glas i aktivnu ulogu u vlastitom i tuđem iskustvu učenja. Kod uvođenja kokreacijskih elemenata u nastavni proces, pokazalo se bolje uvoditi u manjim dijelovima u početku kako bi se i profesori i studenti mogli postepeno navikavati na novi sustav, posebice u slučaju kada se kokreacija ne koristi u višoj instanci (npr. na cijelom fakultetu) [27]. Uključivanje studenata različitih pozadina također pomaže pri kreiranju boljeg nastavnog procesa, posebice u slučajevima sveučilišta koja spajaju studente iz različitih područja i pozadina. Studenti konzultanti u takvim situacijama uvelike mogu pridonijeti stvaranju inkluzivne zajednice i načina predavanja.

Nastavno na ranije, za spomenute probleme velikih grupa navodim jedan odličan primjer koji se pokušava boriti s uključivanjem kokreacije u velike grupe studenata. Recimo na prvoj godini se koriste danas sveprisutne virtualne učionice unutar kojih se mogu podijeliti učenici po grupama. Zatim su te grupe vođene studentima viših godina kako bi se riješili određeni zadaci koji imaju slobodan način rješavanja (nema jedan točan odgovor). Nakon toga na predavanju profesor iskoristi odgovore kao točke na koje se može osvrnuti tijekom svog predavanja [26].

Kod polja „studenata konzultanata“ iskoristio bih svoje iskustvo rada na Povjerenstvu za reviziju diplomskih studijskih programa informatike na Sveučilištu u Zagrebu Fakultet organizacije i informatike. Imao sam priliku sudjelovati kao studentski predstavnik u ovome povjerenstvu prije godinu dana te sam imao priliku vidjeti kako proces revizije (poboljšanje i modernizacija studijskog programa) funkcionira na našem Fakultetu. Na povjerenstvu su sudjelovali šefovi 7 katedri koje djeluju na FOI-u te ja kao jedini studentski predstavnik, za tog vremena ujedno i predsjednik SZ FOI. Povjerenstvom je zasjedao prodekan za nastavu, primarnu riječ pored prodekana su imali šefovi katedri koje su vezane uz same diplomske studije informatike, a ostali šefovi katedri su sudjelovali s manjim dijelom komentara vezanim uz njihove katedre. Moja uloga kao studentskog predstavnika bila je upravo to što i samo ime nalaže - predstavljanje, u ovom slučaju 100-tinjak studenata diplomskih smjerova informatike. Za sve elemente revizije koji imaju utjecaj na studente sam dao svoj doprinos te isto tako kod

određenih elemenata sam davao mišljenja svojih kolega i ideje koje su predložili za poboljšanje određenih kolegija koji su se pokazali problematičnim u prijašnjim generacijama.

Nadalje je opisan i princip fakultetskih vijeća na kojima sudjeluje više studentskih predstavnika. Trenutno se radi o 7 studentskih predstavnika na Fakultetskom vijeću. Predstavnici studenata na fakultetskom vijeću predstavljaju sve studente određenog fakulteta te se pokušava imati ravnomjernu raspodjelu svih smjerova i godina određenog smjera. Prema Zakonu ove definicije su formirane na sljedeći način „Studentski predstavnici u Fakultetskom vijeću čine najmanje 15% ukupnog broja članova vijeća“ te „Studentski predstavnici u Fakultetskom vijeću i njihovi zamjenici se biraju na način da se nastoji osigurati ravnomjerna zastupljenost studenata svih studijskih programa, godina studija i spola“ [28]. Jedan studentski predstavnik, najčešće predsjednik ili zamjenik predsjednika, svako vijeće ima točku u dnevnom redu pod kojom govori o studentskim aktivnostima u proteklome mjesecu. Jedna od najvećih ovlasti studenata na vijeću je korištenje suspenzivnog veta kada se odlučuje o pitanjima od posebnog interesa za studente. Ovo su pitanja vezana uz uređivanje prava i obaveza studenata, promjenu sustava studija, kvalitetu studija te donošenje nastavnog programa. [28]

3.2. Različite vrste kokreacije u akademskom okruženju

Unutar visokih ustanova se javljaju različiti pristupi kokreacijskim procesima. Neki se baziraju na ranije spomenutoj uslužno dominantnoj logici koja nalaže kako su sve razmjene kokreirane zato što određene akademske ustanove kreiraju vrijednost jedino ako ono što podučavaju zanima studente koji to konzumiraju [21]. Određene ustanove se vode modelom dijaloga, pristupa, rizika i transparentnosti koji predstavlja najznačajnije elemente kokreacije po ovom modelu. Unutar modela se stavlja naglasak na dijalog tijekom kokreacije koji služi kao pokretač procesa. Postoje tri vrste dijaloga: dijalog između profesora i studenata, dijalog između više studenata te dijalog između fakulteta (uprava, stručne službe,...) i studenata [29]. Sljedeći pristup kokreaciji se pojavljuje kada se uključi model studentske aktivnosti unutar kojeg studenti imaju aktivnu ulogu. Ovaj model je moguć kada studenti provode više vremena na kampusu, posvećuju se učenju, studentskim udrugama i interakciji sa zaposlenicima fakulteta.[30]

Unutar svih modela kokreacije javljaju se različita studentska ponašanja, odnosno tipovi akcija kroz koje studenti prolaze tijekom svog vijeka unutar kokreacijskog procesa[30]. Sljedeća tablica se služi prepoznatim obrascima ponašanja te uz svako ponašanje ima primjer provedbe navedenog ponašanja unutar akademskog okruženja.

Traženje informacija	Tijekom kokreacije studenti traže informacije kako bi utvrdili koja je njihova uloga i što se od njih očekuje. Informacije mogu tražiti od profesora, drugih studenata ili pretraživanjem resursa dostupnih na učilištu.
Dijeljenje informacija	Studenti dijele informacije s profesorima i upravom fakulteta koji ih zatim koriste za poboljšanje i provedbu obrazovanja.
Preuzimanje odgovornosti	Preuzimanje vlastite odgovornosti (kao student) te obavljanje svojih zadataka, pohađanje nastave, općenito praćenje nastave i uvjeta koje postavlja profesor.
Osobna interakcija	Uključivanje u međuljudske odnose sa stručnim službama i profesorima koji su ključni za davanje usluga (obrazovanja).
Pomaganje	Pomaganje kolegama koji imaju poteškoće ako su zakasnili ili nisu sudjelovali.
Toleriranje	Suočavanje s neugodnostima poput: promjene učionica, nepovoljnih uvjeta učenja, rješavanje dodatnog zadatka koji nije u planu i programu, ali je relevantan za ciljeve kolegija.
Zagovaranje	Pozitivno govorenje o kolegiju drugim studentima, preporučivanje studija kolegama koji su niža godina, preporučivanje određenog fakulteta drugim ljudima.
Povratne informacije	Komentiranje dobrih predavanja profesora, preporuke za poboljšanje određenih kolegija.
Prosumer	Prosumer označava osobu koja je i potrošač i proizvođač. U ovom slučaju su to studenti koji vode određene društvene stranice fakulteta ili ažuriraju web stranice sa sadržajem.

Tablica 1. Tipovi ponašanja studenata u procesu kokreacije

Iz tablice iznad vidljivo je da tijekom kokreacije dolazi do različitih ponašanja studenata. U ovoj tablici primjeri su davani kada se radi o kokreaciji koju predvodi profesor, primarno tijekom obrazovnog procesa. Nakon svega navedenog o kokreaciji postoji mogućnost da se puno različitih elemenata kokreacije svrstaju pod jednu definiciju, a da sami elementi budu u potpunosti dijametralni (suprotni). Kako bi se diferenciralo različite vrste kokreacije potrebno je strukturirati određenu podjelu istih. Jedan od alata koji pomaže kod takvih podjela, nastao meta – analizom, jest tablični upitnik s predefiniranim odgovorima koji olakšavaju definiranje vrsta kokreacije [31]. Ovaj alat unutar sebe ima i elemente koji su objašnjeni u ranijim

poglavljima. U nastavku slijedi tablica prevedena na hrvatski jezik i par primjera korištenja tablice i konkretnih primjera za kokreaciju između sveučilišnih nastavnika (i osoblja) sa studentima, a isto tako je u sljedećem poglavlju, uz ovu tablicu, prikazano par podjela i primjera iz kokreacije studentskih udruga.

PITANJE	MOGUĆI ODGOVORI						OSTALO
Tko pokreće kokreaciju?	Osoblje	Vođeno od strane studenata	Osoblje i studenti	Ostalo			Ostalo
Na čemu je fokus kokreacije?	Cjelokupni kurikulum (zajedničko stvaranje kurikuluma)	Učenje i poučavanje (zajedničko stvaranje u kurikulumu)	Obrazovno istraživanje i evaluacija	Disciplinarno istraživanje	Šire studentsko iskustvo		Ostalo
Koji je kontekst kokreacije?	Kurikularno	Izvanakurikularno	Na razini sveučilišta				Ostalo
Koliko je studenata uključeno?	1 - 5	6 - 10	11 - 20	21-30	31-100	101-∞	Ostalo
Jeste li odabrali studente iz veće grupe ili uključujete cijeli razred?	Manja grupa odabranih studenata	Cijeli razred/grupa					Ostalo
Na koji način su studenti uključeni?	Retrospektivno	Trenutno aktivni	Planirano za budućnost				Ostalo
Koja je godina studija studenata?	1. godina (prije diplomski)	2. godina (prije diplomski)	3. godina (prije diplomski)	4. godina (prije diplomski)	Diplomski studij	Doktorski studij	Ostalo
Koji je opseg kokreacije?	1 razred/ grupa	Nekoliko razreda/ grupa	1 projekt	Nekoliko projekata	Na razini fakulteta/ škole	Na razini institucije	Ostalo
Koliko dugo traje kokreacija?	Nekoliko dana	Nekoliko mjeseci	Nekoliko godina				Ostalo
Koja je uloga studenta?	Predstavnik	Konzultant	Suradnik u istraživanju	Pedagoški ko-dizajner			Ostalo
Koja je priroda studentskog sudjelovanja?	Da budu informirani	Konzultirani	Uključeni u provedbu	Partneri	Predvode		Ostalo
Kakva je priroda nagrade ili kompenzacije za studente?	Plaćanje novcem	Plaćanje bonovima	ECTS bodovi	Bez plaćanja	Hrana/ piće		Ostalo
Zašto sudjelujete u kokreaciji?	Kako bih poboljšao svoj kolegij	Kako bih povećao angažman studenata	Stvaranje pravednijeg sustava visokog obrazovanja	Impresionirani prednostima	Studentska perspektiva	Poboljšanje studentskih vještina	Ostalo
Dodatno pitanje							Ostalo

Slika 2. Tablični upitnik za oblike kokreacije (kreirano prema Bovillu) [31]

Osobno smatram da ovaj upitnik odlično vizualizira različite elemente koji su ranije navedeni u ovom radu. Smatram da su svi elementi kvalitetno osmišljeni i nema redundantnih i nepotrebnih pitanja. Isto tako, mogući odgovori koji su priloženi uz pitanja daju odličnu osnovicu te se unutar njih može zasigurno svrstati preko 95% situacija kokreacije koja se odvija u akademskom okruženju. Također, pitanja idu od „važnijih“ prema detaljnijim, odnosno već kod dobivenog odgovora na prva tri pitanja se može oformiti dobra slika o vrsti kokreacije, a sva ostala pitanja dodatno grade tu sliku. Kada se radi o kokreaciji tijekom nastave, tu se većinom radi o osoblju koje pokreće taj proces. Bazira se na učenju i poučavanju (zajedničko stvaranje u kurikulumu), a kontekst je kurikularan. Studenata je uključeno ovisno o grupi, ali najčešće se radi o cijeloj grupi studenata koja je trenutno aktivna na određenom zadatku.

Može se vidjeti da odgovaranjem na prvih 6 pitanja već postoji formirana konkretna slika da bi se moglo radilo o procesu nastave. Također, kod rada u određenim formiranim radnim tijelima, kako je navedeno u prethodnom poglavlju, ovdje bi se radilo o kokreaciji pokrenutoj od strane osoblja. Fokus je stavljen na cjelokupni kurikulum (stvaranje kurikulumu) koji se radi na razini sveučilišta, a u čiju izradu je uključeno između 1 i 5 odabranih studenata koji su aktivno i retrospektivno uključeni (raniji kolegiji, iskustva...), a uloga studenta je, u ovom slučaju, konzultantska. Isto tako vidimo da ova pitanja i ponuđeni odgovori odlično prikazuju određene procese koji se mogu odvijati na visokim učilištima. Većina kokreacije koja se odvija na visokim učilištima je pokrenuta od strane fakulteta što je vidljivo i na upitniku. U sljedećem poglavlju je iz studentske perspektive ukazano na elemente koje mogu predvoditi studenti i koje studenti provode.

3.3. Kokreacijski proces unutar studentskih udruga i rad studentskih predstavnika

U ovom poglavlju govori se o studentskim udrugama unutar kojih studenti predvode i upravljaju radom udruga te tako pridonose razvoju studentskog života prateći studentske potrebe i želje. Isto tako, studentske udruge, posebice studentski zborovi često imaju direktnu komunikaciju prema svojim fakultetima i sveučilištima te tako ostvaruju međusobno pozitivnu suradnju. Fakulteti i sveučilišta dobivaju dodatni sadržaj koji je organiziran od strane studenata za studente i ponekad širu javnost. Isto tako, studentske udruge dobivaju logističku i financijsku pomoć od strane fakulteta. Većina rada studentskih udruga se radi na semestralnim projektima koje određena udruga odluči kreirati i realizirati. Neki od tih projekata su: organizacija simpozija, organizacija radionica, organiziranje predavanja na određenu temu, odlasci na natjecanja (sportska i znanstvena), razne radionice za mentalno zdravlje i još mnogo drugih programa koji upotpunjavaju i olakšavaju studentski život. Studentske udruge i zborovi mogu

poslužiti fakultetima pri rješavanju raznih problema ako fakulteti osvijeste da mogu imati veći uspjeh ukoliko daju dovoljnu podršku studentskim zborovima i udrugama, a zatim studenti mogu pomoći studentima na znatno brži i bolji način [32].

Nadalje, skoro svaka studentska udruga ima svoju hijerarhiju i kulturu. Najčešće se radi o formalnoj strukturi koja je propisana Zakonima u smislu da svaka udruga ima predsjednika, zamjenika i tajnika [14]. Osim formalnih podjela, određene udruge mogu imati dodatne podjele u vidu timova. Ti timovi mogu rangirati od raznih podjela no za konkretan primjer navedene su dvije podjele s kojima sam se imao priliku susresti na FOI-ju. Unutar studentskog zbora bila je formalna podjela uz dodatnu podjelu po odborima. Odbori su bili sljedeći: sport, e-sport, odbor za događaje, odbor za volontiranje i humanitarni rad, odbor za društvene mreže te odbor za sponzore. Svaki od odbora je imao svog voditelja i zamjenika te su neki odbori imali i dodatno članstvo koje je pomagalo pri izvršavanju zadataka. Druga podjela je unutar studentske udruge ST@K koja djeluje na FOI-ju. Ova udruga također pored formalnog vodstva ima i podjelu po sekcijama, a u ovom slučaju se radi o sekcijama novinara, „community managera“, filmske ekipe, lektora, dizajnera i web developera. Razlog navođenja ove dvije strukture je kako bih mogao objasniti dinamiku rada studentskih udruga i zborova te kokreacijske aspekte unutar timova i unutar cijele organizacijske strukture.

U većini slučajeva timovi djeluju neovisno o ostalim timovima te odgovaraju direktno voditelju tima koji odgovara predsjedniku udruge ili zbora. Isto tako, timovi mogu zajednički surađivati na realizaciji projekta. Timovi vezani uz sponzore i društvene mreže najviše komuniciraju s ostalim timovima zato što oni nemaju samostalni definirani cilj nego im je svrha pomoći ostalim timovima. Ovo ne znači da su manje vrijedni ili da nemaju što raditi. Upravo naprotiv, svi timovi će trebati njihovu pomoć za određene aspekte tako da svakako ima posla u ovim timovima. Također postoji vrlo velika razlika kod financiranja određenih udruga. Na primjer Sveučilišni zbor Sveučilišta u Zagrebu ima godišnji budžet od preko 100.000€. 2024. godine je podijeljeno 100.443,97€ ostalim udrugama preko Natječaja za sufinanciranje studentskih programa u 2024. godini [33]. Prethodne 2023. godine je taj iznos bio gotovo duplo veći pa je tako podijeljeno 198.477,67€ studentskim udrugama putem natječaja [34]. Ukoliko uzmemo u obzir da je uz to još prisutno nešto sredstava što potroši sam Sveučilišni zbor, za približan iznos možemo uzeti skandal iz 2021. godine kada je tadašnji predsjednik Studentskog zbora Sveučilišta u Zagrebu putem Facebook objave javno objavio sve račune i narudžbenice koje je te godine Zbor imao u vrijednosti od približno 100.000€ [34]. Jasno je da sveučilišta u Hrvatskoj imaju dobru financijsku podlogu i da realiziraju svoje projekte bez većih poteškoća. U slučaju Sveučilišta u Zagrebu, poteškoće se javljaju na fakultetima sastavnicama koje godišnje od sveučilišta dobivaju 1.300€ nenamjenskih sredstava za poslovanje zbora. Prije je taj iznos bio 5.000kn, odnosno oko 650 €.

Ono o čemu istražuju istraživači iz Amerike, Engleske i Španjolske nažalost nije toliko primjenjivo ovdje upravo zbog razloga koji su navedeni po pitanju financiranja. Ono što omogućava realizaciju projekata je prijavljivanje na ranije navedene natječaje sveučilišnih zborova i prijava na natječaje studentskih centara koji dodjeljuju 0,5% iznosa od svih studentskih poslova koji su se obavili u prethodnom vremenskom razdoblju. Varaždinski studentski centar je 2023. godine u dva natječaja (ljetni i zimski semestar) podijelio nešto manje od 100.000€ studentskim udrugama koje djeluju u području sjeverne Hrvatske (Varaždin, Čakovec, Koprivnica, Križevci) [35].

Kada se sve do sad navedeno uzme u obzir vidljivo je da postoji dosta mogućnosti za realizaciju financiranja za projekte, jedino što je potrebno su: vrijeme, volja i ideja za prijavljivanje na raspisane natječaje. Razlog zašto je financiranje bitno u studentskim udrugama je taj da je to najčešće pokretač svih projekata i suradnje koja se odvija u određenom semestru. Dio projekata se realizira bez ikakve vanjske pomoći i studenti ih mogu odraditi samostalno. Veći projekti zahtijevaju suradnju i kokreaciju s drugim suradnicima. Uzme li se za primjer SZ FOI, on na svoje projekte poziva ST@K u svrhe fotografiranja projekta pošto SZ FOI nema svoje fotografije niti opremu. Zauzvrat ST@K poziva SZ FOI za pomoć pri apliciranju za novu opremu koja im je potrebna za snimanje i fotografiranje. Može se vidjeti da se kokreacijom na studentskoj razini se isto tako može olakšati i poboljšati određene procese.

Finalno, pronađena je povezanost između sudjelovanja u studentskim organizacijama i pozitivnih akademskih uspjeha i mentalnog zdravlja [36]. Na vlastitom primjeru zasigurno mogu potvrditi povezanost sudjelovanja u raznim studentskim organizacijama na akademski uspjeh i mentalno zdravlje pošto tijekom sudjelovanja u organizacijama su moje ocjene i općeniti akademski uspjeh rasli iako sam imao manje slobodnog vremena. Upravo iz razloga što sam bio iznimno aktivan u radu organizacija sam imao životne primjere za većinu stvari koje smo učili te sam iskustvo mogao primijeniti na same kolegije, a na taj način sam i bolje shvaćao gradivo. Vezano na mentalno zdravlje, provođenje vremena sa drugim perspektivnim studentima uz rad na raznim projektima je uvelike doprinijelo mome mentalnom zdravlju zato što je uvijek odličan osjećaj kada se vlastitim trudom i zalaganjem realiziraju velike stvari.

Nastavno na projekte i vezano uz prethodno poglavlje osvrćem se na kreirani upitnik za kokreaciju koju je moguće realizirati kao studentska udruga. Elementi koje smatram da su izvedivi i primjenjivi unutar udruga su obojeni u zelenu boju. Nakon pregleda slike slijedi opis za svaki element kako je on primjenjiv i zašto smatram da elementi koji nisu obojeni nisu primjenjivi.

PITANJE	MOGUĆI ODGOVORI						OSTALO
Tko pokreće kokreaciju?	Osoblje	Vođeno od strane studenata	Osoblje i studenti	Ostalo			Ostalo
Na čemu je fokus kokreacije?	Cjelokupni kurikulum (zajedničko stvaranje kurikuluma)	Učenje i poučavanje (zajedničko stvaranje u kurikulumu)	Obrazovno istraživanje i evaluacija	Disciplinarno istraživanje	Šire studentsko iskustvo		Ostalo
Koji je kontekst kokreacije?	Kurikularno	Izvanakurikularno	Na razini sveučilišta				Ostalo
Koliko je studenata uključeno?	1 - 5	6 - 10	11 - 20	21-30	31-100	101-∞	Ostalo
Jeste li odabrali studente iz veće grupe ili uključujete cijeli razred?	Manja grupa odabranih studenata	Cijeli razred/grupa					Ostalo
Na koji način su studenti uključeni?	Retrospektivno	Trenutno aktivni	Planirano za budućnost				Ostalo
Koja je godina studija studenata?	1. godina (prije diplomski)	2. godina (prije diplomski)	3. godina (prije diplomski)	4. godina (prije diplomski)	Diplomski studij	Doktorski studij	Ostalo
Koji je opseg kokreacije?	1 razred/ grupa	Nekoliko razreda/ grupa	1 projekt	Nekoliko projekata	Na razini fakulteta/ škole	Na razini institucije	Ostalo
Koliko dugo traje kokreacija?	Nekoliko dana	Nekoliko mjeseci	Nekoliko godina				Ostalo
Koja je uloga studenta?	Predstavnik	Konzultant	Suradnik u istraživanju	Pedagoški ko-dizajner			Ostalo
Koja je priroda studentskog sudjelovanja?	Da budu informirani	Konzultirani	Uključeni u provedbu	Partneri	Predvode		Ostalo
Kakva je priroda nagrade ili kompenzacije za studente?	Plaćanje novcem	Plaćanje bonovima	ECTS bodovi	Bez plaćanja	Hrana/ piće		Ostalo
Zašto sudjelujete u kokreaciji?	Kako bih poboljšao svoj kolegij	Kako bih povećao angažman studenata	Stvaranje pravednijeg sustava visokog obrazovanja	Impresionirani prednostima	Studentska perspektiva	Poboljšanje studentskih vještina	Ostalo
Dodatno pitanje							Ostalo

Slika 3. Tablični upitnik za oblike kokreacije s obojenim elementima (kreirano prema Bovillu) [31]

Kada se radi o studentskim udrugama primarni pokretači kokreacije su naravno studenti, no isto tako se ponekad javlja potreba za kokreacijom između studenata i osoblja fakulteta koja je potaknuta zajedničkim snagama. Neki od takvih kokreacijskih elemenata se mogu pojaviti kod prezentacija maturantima gdje studenti oblikuju svoju prezentaciju i prezentiraju fakultet na poticaj osoblja fakulteta. Nadalje, kod fokusa kokreacije obrazovno istraživanje te disciplinarna istraživanja se mogu realizirati raznolikim studentskim znanstvenim simpozijima, radionicama i sličnim, te se dodatno mogu kreirati radovi koji bi kasnije bili objavljeni s pronalascima s određenih tematskih simpozija. Pod pojam šireg studentskog iskustva bih svrstao ostale elemente koji upotpunjavaju studentski život (zabave, sportska natjecanja te ostali oblici organiziranog druženja za studente).

Konteksti kokreacije studentskih udruga se mogu odvijati na cijelom spektru nastavnih, nenastavnih i sveučilišnih aktivnosti. Za primjer studentskih aktivnosti unutar kurikularne nastave uzet ću primjer projekta Business Club@FOI koji je proveo anketiranje studenata tijekom nastave za potrebe informiranja stavova studenata za provedbu daljnjih projekata i za dijeljenje dobivenih informacija s fakultetskim osobljem za njihove potrebe. Kod projekata na cijelom sveučilištu poslužit ću se projektom naziva „UNIZG Ciklus“ čiji cilj je osigurati besplatne menstrualne potrepštine i dispanzere za sve sastavnice Sveučilišta u Zagrebu te studentske domove na Zagrebačkom području. Samo ovim projektom nabavljeno je ukupno 200.000 uložaka i 120 dispanzera [37]. Ovaj projekt je zahtijevao suradnju studenata i osoblja svih fakulteta sastavnica kako bi se uspješno realizirao.

Uključenost studenata u realizaciju projekata bih podijelio na dva aspekta, organizatore i sudionike. Za organizacijski tim je dovoljno između 4-10 ljudi, no za veće projekte ovaj broj naravno raste. Kod sudjelovanja studenata na projektima se javlja problem pasivnosti studenata. Većina studenata ne sudjeluje na skoro nikakvim dodatnim aktivnostima organiziranim od strane fakulteta ili drugih studenata [38]. Ovaj problem je postao još više istaknut nakon pandemije Covid-19 virusa. Pored ovog problema, studentski odaziv na bilo kakve aktivnosti ovisi o samoj prirodi događaja. Obrazovne aktivnosti imaju najmanji odaziv, dok sportski i zabavni događaji imaju najveću studentsku aktivaciju.

Od ostalih pitanja iz upitnika fokus bih stavio na prirodu nagrade ili kompenzacije za studente te razlog sudjelovanja u kokreaciji. Prvo kod kompenzacije studenata za sudjelovanje najčešće se radi o promotivnim materijalima (sponzorskih ili izrađenih za potrebe određene aktivnosti) te o hrani i piću. Ovakvi načini kompenzacije dodatno privlače studente da sudjeluju u različitim oblicima kokreacije, posebice one pasivnije koji inače možda ne bi sudjelovali. Kada se radi o radu na samoj organizaciji kokreacijskih događaja, tu skoro nikad nema nikakvog dodatnog načina plaćanja osim zadovoljstva i novih naučenih vještina. Nastavno na zadovoljstvo i naučene vještine, smatram to glavnim pokretačima organizacije bilo kakvih

događaja za studentsku populaciju. Manji broj ljudi koji se bave organizacijama raznih događanja potiče samo altruizam i želja za napretkom.

Nastavno na raniju temu spomenuo bih još i STEM Games organizaciju koju sačinjavaju studenti iz cijele Hrvatske sa STEM Fakulteta. Unutar ove organizacije sudjeluje oko 150 volontera od čega njih 50-ak počinje s radom 9 mjeseci prije početka samog događaja kako bi se sve uspješno pripremilo i kako bi se sakupili sponzori. Svi volonteri na organizaciji rade bez ikakve naknade osim iskustva. Osobno smatram da upravo takvi studenti predvode promijene na svojim fakultetima te da će kasnije isto tako biti uspješniji od kolega koji su samo završili faks bez ikakvih dodatnih aktivnosti tijekom studiranja. Kreiranjem i sudjelovanjem na raznim događajima organiziranim od strane fakulteta i studenata za studente upotpunjuje se studentski život, naučene vještine i stvaraju se nova poznanstva s ostalim osobama sličnih interesa. Upravo takvi studenti su ispitani unutar intervjua kako bih dodatno pokazao studentsku perspektivu u određenim situacijama.

4. Metodologija istraživanja

Kroz rad je naglasak većinom stavljen na kokreaciju unutar obrazovnog procesa, primarno u vrstama kokreacije koju potiče profesor. Razlog fokusiranja na navedene načine kokreacije je nedostatak istraživanja vezanih uz studentske udruge i njihov utjecaj. U nastavku ovog rada i provedbi istraživanja, cilj je osvrnuti se upravo na tu drugu stranu studentskih aktivnosti tijekom studiranja, odnosno na studentske udruge. Kako bi se uvidjelo kako rade studentske udruge, ispitali su se bivši i trenutni predsjednici studentskih zborova fakulteta i sveučilišta na Varaždinskom području te nekoliko predsjednika studentskih udruga i zborova koji su djelovali u ostalim gradovima Hrvatske. Cilj samog istraživanja je otkriti kako djeluju studentske udruge na prostoru Hrvatske te koje vrste kokreacije se ostvaruju u svakodnevnom djelovanju udruga.

Polazeći od prethodno navedenog problema i cilja istraživanja, definirana su sljedeća istraživačka pitanja:

- P₁: Na koji način studentske udruge privlače nove studente i kojim kokreacijskim procesima se služe?
- P₂: Što i kako rade studentske udruge s fokusom na otkrivanje kokreacijskih procesa?
- P₃: Koje vrste kokreacijskih procesa se pojavljuju između fakulteta i udruga?
- P₄: Koje vještine studenti razvijaju kroz uključenost u studentske udruge?

U istraživanju je primijenjen kvalitativni pristup s ciljem prikupljanja detaljnih podataka koji omogućavaju temeljitu analizu i bolje razumijevanje studentske perspektive kokreacijskog procesa. U istraživanju je glavni fokus stavljen na iskustva studentskih predstavnika, predsjednika i ostalih članova, pošto je otkriveno da nedostaje takvih istraživanja. Kao glavna metoda istraživanja korišten je intervju. Intervju omogućava dublje shvaćanje osobnih iskustava, stavova i mišljenja ispitanika, a podaci se prikupljaju kroz direktnu verbalnu komunikaciju. Intervju je definiran kao dijalog između dvije osobe, pri čemu istraživač vodi razgovor s ciljem prikupljanja podataka relevantnih za istraživačke ciljeve [39]. Fokus razgovora je na sadržaju koji je prethodno definiran istraživačkim ciljevima, kako bi se omogućila sustavna analiza, objašnjenje ili predviđanje pojava. U ovom istraživanju intervjui su provedeni s trenutnim i bivšim studentima koji su tijekom studiranja aktivno sudjelovali u radu studentskih udruga. U istraživanju je korišten polustrukturirani intervju, što znači da su pitanja unaprijed postavljena, ali postoji doza fleksibilnosti da se istraže dodatne teme koje se pojavljuju tijekom intervjua [39].

Pri provedbi kvalitetnog intervjua potrebno je osvrnuti se na nekoliko ključnih kriterija intervjua: pouzdanost, pristranost, valjanost i mogućnost poopćavanja rezultata. Pouzdanost

je jedan od elemenata koji može nedostajati kod polustrukturiranih intervjua, no sadržajna kvaliteta i rigorozno provođenje intervjua djelomično negiraju takve probleme. Pristranost u provedbi intervjua se može pojaviti od strane istraživača, kao i ispitanika. Pogreška ispitivača se javlja ako on utječe bilo kako na proces intervjua izražavanjem mišljenja, stavova, gesta ili ponašanja. Pogreška ispitanika se javlja u situacijama odbijanja odgovora ili iskrivljavanja odgovora. Pitanje valjanosti povezano je s kvalitetom ispitivača i postupka. Kako bi se povećala valjanost, potrebna je dobra priprema i vježba ispitivača. Mogućnost poopćavanja rezultata polustrukturiranih intervjua ograničena je na kontekst istraživanja [39]. Unutar ovog istraživanja se pazilo na to da se zadovolje kriteriji kvalitete na nekoliko načina. Pitanja za intervju i protokol su unaprijed definirani kako bi se izbjegle varijacije tijekom više provedbi intervjua. Pristranost od strane ispitivača nije bila prisutna pošto je samo postavljao pitanja i poticao detaljan odgovor od strane ispitanika. Finalno, rezultati se mogu poopćiti zato što sudionici intervjua dolaze iz različitih područja i s različitih fakulteta.

Prije provođenja istraživanja, bilo je potrebno pronaći sudionike. Kriterij za određivanje sudionika bio je da sudionici istraživanja moraju biti aktivni ili bivši članovi studentskih udruga na vodećim pozicijama. Sukladno tome, za istraživanje je korišten prigodni uzorak studenata koji je bio dostupan u trenutku provedbe istraživanja. Većina ispitanika je vezana uz Varaždinske fakultete i udruge te uz STEM Games organizaciju. Studentima su upiti za sudjelovanje u istraživanju bili upućeni elektroničkom poštom, a po potrebi i ostalim vrstama komunikacije. Upit za sudjelovanje je sadržavao molbu s informacijama o cilju istraživanja, svrsi istraživanja te metodama koje će se koristiti u provođenju istraživanja. Poziv studentima je moguće vidjeti u Prilogu 1.

Pitanja za intervju su oblikovana kao otvorena, a na taj se način omogućuju različiti i detaljni odgovori te sloboda izraza. Dio pitanja je kreiran uz pomoć prijašnjih istraživanja, dok su dva pitanja kreirana prema ciljevima istraživanja.

4.1. Rezultati istraživanja

Rezultati provedenog istraživanja se nalaze u nastavku ovog rada. Istraživanje je provedeno nad trenutnim i bivšim studentima koji su bili aktivni članovi u studentskim udrugama te su se nalazili ili se trenutno nalaze na vodećim pozicijama unutar istih.

Naziv udruge	Broj ispitanika
Studentski zbor	8
STEM Games (organiziranje natjecanja)	1
ST@K	1
Sveučilišni zbor	1

Tablica 2. Raspodjela pripadnosti udruga ispitanika

U tablici 2. prikazani su podaci o udrugama u kojima su sudjelovali ispitanici. U istraživanju su primarno sudjelovali članovi studentskih zborova uz po jednog ispitanika iz sveučilišnog zbora, udruge ST@K i udruge za organizaciju STEM Games-a.

Lokacija (geografska) djelovanja udruge	Broj ispitanika
Varaždin	8
Zagreb	1
Slavonski Brod	1
Osijek	1

Tablica 3. Lokacije djelovanja udruga ispitanika

Tablica 3. predstavlja gradove u kojima su ispitanici studirali, odnosno gradove koji predstavljaju sjedište njihove udruge. Ispitanici su primarno iz Varaždina dok je po jedan ispitanik iz Zagreba, Slavonskog Broda i Osijeka. Ispitanici iz Slavonskog Broda i Osijeka su članovi studentskih zborova.

Pozicija ispitanika	Broj ispitanika
Predsjednik	8
Zamjenik	2
Tajnik	1

Tablica 4. Pozicije ispitanika u udruzi

Tablica 4. predstavlja podatke o najvišim pozicijama ispitanika za vrijeme mandata. Većina ispitanika je bila i na nižim pozicijama, ali je ovdje naznačena najviša koju su obnašali. Dodatno, u vrijeme provođenja intervjua je najstarijem sudioniku bilo 8 godina od kada je završio svoj mandat u studentskom zboru.

P₁: Na koji način studentske udruge privlače nove studente i kojim kokreacijskim procesima se služe?

Različite studentske udruge privlače nove studente na različite načine. Skoro svi ispitanici navode kako im se studentske udruge predstavljaju odmah prilikom početka njihovog studiranja, ali da se tek kasnije odlučuju uključiti u rad udruga. Konkretno upoznavanje s postojanjem udruga se odvija tijekom uvodnog predavanja na fakultetu. Na određenim fakultetima, ispitanici navode, da su čak i prije upisa na fakultet bili upoznati sa studentskim udrugama, a za njih su čuli prilikom dana otvorenih vrata fakulteta na kojima su im se predstavljale te na kojima su imale postavljene štandove. Manji broj ispitanika navodi kako se na njihovim fakultetima ne vrši predavljanje studentskih udruga na uvodnim predavanjima pa su iz tog razloga nešto kasnije saznali za njih. Na fakultetima koji nemaju predavljanje studentskih udruga, ispitanici navode, kako su vidjeli rad i djelovanje udruge tijekom studiranja te da su tako saznali za njih. Finalno, jedan ispitanik navodi kako na njihovom fakultetu nema nikakvog predavljanja udruga te da se kandidati za studentski zbor prikupljaju od strane profesora na fakultetu. Također navodi kako je globalno jako loše organiziran proces prijave i oglašavanja udruga.

Vidljivo je da većina studentskih organizacija ima dobru potporu od strane fakulteta te da se odmah po početku studija predstavljaju studentima. U slučajevima gdje ne postoji direktno predavljanje studentskih udruga, potrebno je organizirati razne događaje kako bi privukli nove članove. Glavna pojava koja je zamijećena tijekom istraživanja je da, iako se

udruge prezentiraju odmah na početku studija, studenti se u iste priključuju tek na kasnijim godinama studija.

Skoro svi ispitanici navode kako su se u studentsku udruhu uključili zbog vlastitog razvoja različitih vještina i „soft skills-a“. Uključivanje u rad udruga pored vlastitog rada je blisko praćeno sa željom za doprinos studentskom životu svih studenata. Dio ispitanika dodatno kao razlog uključivanja navodi viziju za poboljšanje različitih događaja koji se organiziraju za studente (brucošijade, zabave, radionice). Finalno, manji broj ispitanika navodi činjenicu da su se odlučili uključiti u, konkretno, studentske zborove zbog manjka članova određenog smjera koji se provodi na fakultetu. Pored svih navedenih razloga za uključivanje u udruhu dodatno se skoro kod svih ispitanika javlja direktan kontakt od strane nekoga tko je već u udruzi ili je nekada bio. Jedan ispitanik navodi kako je, nakon 6 godina što je bio u studentskom zboru, svojim iskustvom potaknuo novog studenta da se priključi u studentski zbor.

Uz navedene razloge poboljšanja vlastitih vještina i poboljšanja studentskog života, za svaku udruhu smatram da je upravo osobni kontakt s nekim iz udruhu ključan za pridobivanje novih članova. Direktna komunikacija s potencijalnim članovima preko raznih događaja i razgovorima je element koji ima najveću vrijednost kod priključivanja u studentsku udruhu.

Većina ispitanika na pitanje o sudjelovanju u više udruga navodi kako nisu razmišljali o uključivanju u više udruga ili da nije postojala druga studentska udruhu na njihovom fakultetu. Glavni razlog koji navode za ne uključivanje u drugu udruhu je nedostatak vremena, posebice uzevši u obzir da je većina ispitanika bila predsjednik u studentskoj udruzi. Jasno je da uz studiranje i predsjedništvo ne ostaje puno vremena za dodatnu udruhu. Jedan ispitanik navodi kako je studentska udruhu, u kojoj je bio predsjednik, bila „njegova beba“ te da iz tog razloga nije imao potrebu uključivanja u druge udruhu.

Po pitanju promoviranja i oglašavanja studentskih udruga tijekom mandata ispitanika, ispitanici većinom navode korištenje društvenih mreža kao način promocije. Nakon društvenih mreža navode organiziranje raznih događaja, zabavnog i akademskog karaktera, na kojima promoviraju svoju udruhu. Određeni ispitanici također navode da je njihova udruhu izrađivala različite promo materijale kako bi privukla nove članove. Dodatno, skoro svi ispitanici koji su u udrugama koje su vezane uz fakultet navode da se promoviraju na web stranicama fakulteta uz suradnju s fakultetskim osobljem. Jedan ispitanik navodi kako su se koristili sustavom za e-učenje koji koristi njihov fakultet kako bi se oglašavali kao udruhu te kako bi oglašavali njezina događaja. Finalno, skoro svi sudionici istraživanja navode kako su razgovorima „jedan na jedan“ privukli najviše novih članova. Opisuju da na razgovorima s potencijalnim novim članovima najbolje mogu opisati opseg posla koji ih očekuje, koje su dobre i loše strane te što se trenutno odvija u udrugama.

Kod govora o kokreaciji u procesu regrutiranja novih članova sudionici odgovaraju da najviše članova regrutiraju pri organizaciji raznih događaja za sve studente gdje se mogu neformalno družiti studenti s organizatorima te se tako raspitati o studentskoj udruzi. Pored organizacije događaja i razgovora s potencijalnim članovima, tamo navode da je još efikasniji način razgovor „jedan na jedan“, ali da je taj način skoro uvijek iniciran od strane trenutno aktivnog članstva, a ne od strane potencijalnih članova.

Dio ispitanika je naveo da novije društvene mreže djelomično imaju kontraproduktivni učinak na privlačenje članova. Ispitanici su se okušali u korištenju aplikacija poput „Tik Tok“ ali su naveli da sadržaj koji se treba objavljivati na takvim aplikacijama definitivno nije sadržaj koji predstavlja studentske udruge i ono što rade.

P₂: Što i kako rade studentske udruge s fokusom na otkrivanje kokreacijskih procesa?

Studentske udruge se primarno bave poboljšanjem studentskog života na razne načine. Svi sudionici istraživanja, koji su bili članovi studentskog zbora, navode kako su radili na akademskom poboljšanju kao i poboljšanju studentskog standarda i života. Aktivnosti koje su ispitanici primarno navodili su sljedeće: pisanje projekata, brucosijade, odlazak na natjecanje STEM Games, organiziranje konferencija i raznih radionica, predstavljanje fakulteta u srednjim školama, razne humanitarne akcije, tematske zabave, pomaganje fakultetima kod organizacije događaja, odlasci na studentske izlete. Odgovori u prijašnjem nabranju su napisani po učestalosti odgovora pri provedbi intervjua. Zanimljiva činjenica je da je prvi odgovor na postavljeno pitanje „Opišite u koje ste aktivnosti i događaje bili uključeni dok ste bili dio studentske organizacije“ bio „sve“ te su skoro svi ispitanici tako odgovorili. Ispitivanje, primarno predsjednika studentskih udruga, je moglo upućivati na to da moraju biti upućeni u sve što se događa.

Skoro svi ispitanici, posebice mlađi, govore o problemu neaktivnosti unutar studentskih udruga. S predsjedničke strane navode problematiku nemogućnosti delegacije zadataka zato što 60-70% zbora je neaktivno te ih se ne može aktivirati da budu aktivni sudionici. Na ovaj način većina posla pada na predsjednika i uži krug aktivnih članova koji onda posljedično rade na svim aktivnostima određene udruge. Unatoč ovoj problematici, skoro svi ispitanici navode kako su ostali u udrugama nekoliko godina i nastavili raditi na aktivnostima. Kao glavni razlog nastavka rada u udruzi navode vlastito zadovoljstvo završenim projektima, vlastiti napredak te pomaganje drugim studentima na razne načine. Dodatni razlozi za nastavak rada, koje su sudionici istraživanja naveli, su sljedeći: zajednički rad s aktivnim studentima, pozitivni komentari ostalih studenata, studentske nagrade (dekanove i rektorove) i motivacija od strane fakulteta.

Skoro svi ispitanici navode da u određenom dijelu koriste kokreacijske procese s cijelom studentskom populacijom. Kokreacija sa studentskom populacijom se realizira kod anketiranja što studenti žele da se organizira te koje probleme imaju koje bi studentski zborovi eventualno mogli riješiti. Naglašavaju veliku dozu kokreacije između aktivnih članova studentske udruge kod razmjene ideja, rada na projektima te dijeljenja i traženja informacija. Dodatno navode i potrebe sponzora i donatora za organiziranje događaja koji im financiraju djelovanje.

Kod financiranja navedenih aktivnosti, ispitanici primarno navode razne natječaje i fakultet kao izvore financija. Sve organizacije, od natječaja, navode natječaje studentskog centra koji su ranije navedeni u ovom radu. Nakon natječaja navode fakultet kao izvor financiranja. Ispitanici također navode natječaje od sveučilišta te nenamjenska sredstva dodijeljena od strane sveučilišta. Određene udruge također apliciraju na natječaje od strane grada i županije. Nakon natječaja i fakulteta dodatno navode sponzore kao finalni izvor financiranja. U slučaju ispitanika ispred organizacije STEM Games, uz sponzore navode se i kotizacije od strane studenata koje se uplaćuju te služe za provedbu natjecanja.

Uz natječaje se veže ranije spomenuto pisanje projekata, odnosno svaka prijava na natječaj zahtjeva jasno definirani projekt koji bi se financirao sredstvima iz natječaja. Upravo ovaj element donosi veliki razvoj raznih vještina koje se nalaze u nastavku rezultata istraživanja. Zanimljiva ideja koju je iznio jedan od ispitanika je promjena projektnih zadataka na određenim kolegijima iz fiktivnih u realne zadatke. Konkretno, to bi se odnosilo na predmete koji imaju veze uz vođenje projekata i dio ekonomskih predmeta koji u sebi imaju elemente financiranja. Provedba ove ideje uključivala bi formiranje timova studenata koji pohađaju određeni kolegij koji bi zatim dobili smjernice za pisanje projekata koji se prijavljuju na financiranje studentskog centra. Provedbom ovog projekta bi se studenti naučili kako pisati projekt i troškovnik te ukoliko bi dobili financije, mogli bi i provesti napisani projekt te tako realizirati svoju ideju.

P₃: Koje vrste kokreacijskih procesa se pojavljuju između fakulteta i udruga?

Svi ispitanici navode da su dio svojih aktivnosti izvršavali u suradnji s fakultetom. Kod kokreacijskih aktivnosti između fakulteta i udruga navode pomoć pri organizaciji raznih događaja, predstavljanje fakulteta u srednjim školama, organiziranje studentskih tribina te organiziranje rasprava o rokovima. Također, studenti navode određena formalna tijela fakulteta na kojima su sudjelovali. Kod radnih tijela skoro svi navode fakultetsko vijeće, a nakon fakultetskog vijeća slijede ostali odbori koji se formiraju po potrebi ili su stalno aktivni. Ostali odbori i radna tijela su sljedeći: senat, odbori za reakreditaciju studijskih programa, odbor za

dodjelu nagrada, stegovni sud, krizni stožer za Covid, odbor za kontrolu kvalitete te odbori za uvođenje novih studijskih programa.

Kod fakultetskih vijeća ispitanici većinom navode da su imali točku dnevnog reda na kojoj su iznosili informacije o studentskom zboru, studentskim udrugama općenito i potencijalnim studentskim problemima. Manji dio studenata navodi kako imaju točku dnevnog reda na početku i na kraju akademske godine za informacije studentskog zbora, te po potrebi ako zatraže točku dnevnog reda se onda uvrsti. Finalno, kod fakultetskih vijeća ispitanici također navode problematiku neaktivnog članstva u studentskim udrugama, odnosno zborovima, zato što najčešće ne sudjeluje onoliko studenata koliko bi trebalo biti na vijeću.

Dio ispitanika navodi da fakultet dio svojih firmi s kojima surađuje upućuje na studentske udruge za dogovore oko projekata između firme i studentske organizacije. Određene udruge su na taj način bile organizirale „speed dating“ između poduzeća i studenata, razne radionice na temu vezanu uz poduzeće i slično. Na ovaj način studentske udruge mogu dobiti dodatne izvore financiranja za vlastite potrebe.

Finalno, skoro svi ispitanici navode da su minimalno na mjesečnoj bazi imali sastanke s različitim osobama na fakultetu u svrhe suradnje između udruge i fakulteta. Neki od konkretnih sastanaka su se odvijali oko sljedećih tema: financiranje sportskih sekcija, dogovori za organizaciju brucošijade, prikaz planiranog rada udruge, prikaz planiranih načina financiranja (prijava na natječaje) i studentski problemi. Samo jedan ispitanik navodi da je fakultet bio iznimno nezainteresiran za studentske inicijative te da je suradnja s fakultetom bila iznimno loša.

Kokreacija između fakulteta i studentskih udruga se realizira tijekom različitih sastanaka s osobljem fakulteta te izmjenom mišljenja i studentske perspektive s osobljem fakulteta. Isto tako, studentske udruge djelomično sudjeluju u oblikovanju kurikuluma, statuta i sličnih elemenata obrazovanja kroz rad u radnim tijelima fakulteta koja imaju veze sa studentima. Dio ispitanika je naveo kako smatraju da bi bolji učinak na aktivnost unutar zbora imali zajednički sastanci s cijelom upravom i cijelim članstvom studentskog zbora. Iako bi ovo ponekad bilo neefikasno, smatraju da bi tako aktivirali dio pasivnog članstva studentskog zbora te mogli realizirati još više zajedničkih projekata. Dodatno navode da je bilo određenih inicijativa od strane uprava fakulteta, ali da su ih htjeli realizirati kada je već bilo prekasno, odnosno kada se na sastancima nisu pojavljivali pasivni studenti (kao ni na drugim aktivnostima).

P₄: Koje vještine studenti razvijaju kroz uključenost u studentske udruge?

Kod pitanja vezanih uz vještine koje su ispitanici razvili kroz svoju uključenost u studentske udruge, navodi se širok spektar vještina. Glavna grupa razvijenih vještina se bazira

na komunikaciji i vođenju projekata. Kod komunikacije ispitanici navode kako kroz rad u udrugama su značajno razvili vještine prezentiranja, komunikacijske vještine i djelomično vještine pregovaranja. Kod vještina vezanih uz vođenje projekata navode pisanje samih projekata, razmatranje financija projekata, rad s ljudima, raspoređivanje vremena, vođenje tima ljudi, pisanje izvještaja, apliciranje na različite izvore financiranja. Kod projekata ispitanici dodatno navode kako je ovo provođenje projekata u stvarnom svijetu, za razliku od fakultetskih projekata, te da su na ovaj način imali priliku naučiti znatno više stvari nego kroz projekte na fakultetu. Skoro svi ispitanici također navode kako su kroz rad u studentskim udrugama razvili bolju sliku o sebi i o svojoj vrijednosti te da im je općenito aktivnost u udruzi pomogla s mentalnim zdravljem. Pored vještina koje su naučili, svi ispitanici navode i važnost široke mreže novih poznanstava koje su stekli kroz rad u studentskim udrugama. Neki navode kako im je širenje poznanstava dalo veliku prednost pri pronalasku studentskih praksi i prvog posla. Nekoliko ispitanika, koji su završili sa studijima, navodi kako su upravo zbog uključenosti u studentskim udrugama završili na radnim mjestima na kojima su sad, a tu se primarno radi o radnim mjestima vođenja projekata za koje kažu da su ih zavoљjeli tijekom studiranja.

Sudionici na pitanje o razlozima koje bi naveli kao motivaciju za studente da se priključe studentskim organizacijama navode sljedeće. Primarno navode učenje novih vještina i upoznavanje novih kolega te širenje mreže poznanstava. Naglasak stavljaju i na izlazak iz zone komfora koji vodi do osobnog rasta i razvoja. Naglašavaju važnost uključivanja u aktivnosti pored samog studiranja te da si tako mogu upotpuniti studentski život. Nekoliko citata koji su dobro opisali prednosti uključivanja u rad studentskih udruga su sljedeći: „Sve što studenti mogu dobiti u studentskim udrugama je puno važnije i bitnije od samog studiranja. Na fakultetu se dobiva znanje, u studentskim udrugama se dobiva sve ostalo: osobni razvoj, način komunikacije, organizacija, strpljenje, poznanstva i puno više drugih stvari vrijednijih za život nakon fakulteta“, „Digneš se iznad studentskog „prosjeaka“, budeš upućen u sve. Ozbiljnija je stvar raditi u tako nečemu“, a finalni citat jednog ispitanika je „Dobro se dobrim vraća. Studenti jako cijene sve aktivnosti pa često znaju vratiti uslugu“.

Finalno, svi ispitanici na postavljeno pitanje „Da se vrate unatrag kroz vrijeme, bi li ponovno sudjelovali u studentskim organizacijama“ navode kako bi definitivno ponovili iskustvo. Neki se osvrću na to da bi „neke stvari pametnije odigrali“, dok neki govore kako bi više vremena tome posvetili, a za razliku od njih neki kažu da bi se manje fokusirali na iste. Također, dio ispitanika se osvrnuo na greške koje su radili tijekom svojih mandata te navode kako bi voljeli neke od njih ispraviti.

5. Zaključak

Kokreacijski procesi u akademskom okruženju su prisutni u svim aspektima obrazovanja i u velikom dijelu ostalih aktivnosti koje se odvijaju unutar akademskog okruženja. O kokreaciji se, razvojem obrazovanja, sve više govori u aspektu obrazovanja. Razmjenom informacija između profesora i studenata se može utjecati na kvalitetu obrazovnog procesa [26]. Dodatno, uključivanjem studentskih udruga u rad fakulteta, sveučilišta i ostalih učilišta, otvaraju se nove mogućnosti kokreacije između studenata i ustanove.

Cilj istraživanja bio je ispitati kako studentske udruge djeluju u akademskom okruženju, kako se ostvaruje suradnja unutar udruge i kako se ostvaruje suradnja između fakulteta i udruga. Pored kokreacijskih elemenata, istraživanje je ispitalo i kako studentske udruge regrutiraju nove članove, zašto članovi ostaju aktivni unutar udruge te koje vještine mogu naučiti radom. Konkretno, postavljena istraživačka pitanja su:

- P₁: Na koji način studentske udruge privlače nove studente i kojim kokreacijskim procesima se služe?

Istraživanjem je utvrđeno da skoro svi fakulteti na uvodnim predavanjima predstavljaju studentske udruge brucosiima. Isto tako, utvrđeno je da se studenti tek na kasnijim godinama odlučuju uključiti se u studentske udruge nakon što su imali prilike vidjeti kako i što one rade. Poseban naglasak na razlog uključivanja je stavljen na osobni kontakt i poznanstva s članovima koji se nalaze trenutno u udrugama. Kod pitanja zašto se studenti uključuju u rad udruge, tu se većinom radilo o želji za vlastitim razvojem uz razvoj studentske i šire zajednice. Većina ispitanika svoje djelovanje bazira na radu unutar jedne udruge te navode nedostatak vremena kao razlog za ne uključivanje u više udruge. Kod promocije udruge, primarni način promoviranja je korištenjem društvenih mreža te ga blisko slijedi organiziranje raznih događaja na kojima se vrši promocija. Kokreacijski elementi pri privlačenju novih sudionika su najviše izraženi kod realizacije procesa te se navodi kako sudionici raznih organiziranih aktivnosti kasnije završe kao članovi udruge.

- P₂: Što i kako rade studentske udruge s fokusom na otkrivanje kokreacijskih procesa?

Studentske udruge svoj rad baziraju na poboljšanju studentskog života na različite načine. Studentski zborovi imaju dvojni ulogu poboljšanja studentskog života na fakultetu, kao i studentskog života van akademskog okruženja. Vezano uz fakultet na kojem je studentska udruga utemeljena, studentske udruge se bore za prava studenata, organiziraju razne rasprave vezane uz obrazovanje na fakultetu i slično. Drugi dio aktivnosti kojima se studentske organizacije bave je vezan uz organiziranje raznih zabavnih i edukativnih događaja. Većina

ispitanika je izdvojila brucošijade i odlazak na STEM Games kao dva najveća i ujedno najskuplja projekta koji se realiziraju svake godine. Kod kokreacijskih procesa navode organiziranje događaja ovisno o željama studenata te organiziranje događaja ovisno o potrebama sponzora koji ih financiraju.

- P₃: Koje vrste kokreacijskih procesa se pojavljuju između fakulteta i udruga?

Između fakulteta i studentskih udruga se kokreacijski procesi javljaju u različitim radnim tijelima koja djeluju u svrhu upravljanja fakultetom. Na određenim radnim tijelima sudjeluju studentski predstavnici koji daju studentsku perspektivu ostalim članovima radnog tijela. Osim radnih tijela, kokreacija se javlja kod zajedničkog organiziranja određenih događaja poput predstavljanja tvrtki, predstavljanja fakulteta srednjim školama i slično. Pohađanje fakultetskog vijeća su ispitanici također naveli kao dio kokreacije zato što na vijećima mogu pred svim profesorima iznijeti određene studentske probleme i studentska pitanja.

- P₄: Koje vještine studenti razvijaju kroz uključenost u studentske udruge?

Ispitanici navode širok spektar vještina koji se može naučiti sudjelovanjem u studentskim udrugama, a primarno navode organizacijske i komunikacijske vještine. Pored navedenih vještina, također je bilo govora o upravljanju vremenom, upravljanju financijama, pisanju i provedbi projekata. Određeni dio ispitanika navodi kako su, kroz aktivnosti studentskih udruga, zavoljeli dinamične poslove vezane uz vođenje projekata pa se danas time bave i profesionalno.

Prvi dio ovog rada se bazirao na teorijskoj obradi osnovnih pojmova i prijašnjih istraživanja, a drugi dio se bazirao na istraživanju. Tijekom obrade prijašnjih istraživanja primarni fokus bio je na kokreacijskim procesima između profesora i studenata iz razloga što većina dostupne literature je pisana u tome smjeru. Kod druge polovice rada, fokus se prebacuje na studentske udruge i studentske inicijative za pokretanje kokreacijskog procesa. Kroz istraživanje je 11 ispitanika svojim odgovorima na postavljena pitanja dalo detaljan uvid u rad studentskih udruga i kako se određeni procesi odvijaju unutar istih.

Kod kokreacijskih aktivnosti koje su organizirane za studente, neovisno o tome jesu li ih organizirali profesori, cjelokupni fakultet ili studentske udruge, jedan od najvećih problema koji se javlja je pasivnost studenata. Pasivnost studenata dovodi do toga da aktivnosti koje su kreirane za aktivaciju studenata nemaju učinak koji bi trebale. Studenti tijekom nastavnog procesa često odrađuju minimum koji je potreban kako bi zadovoljili formalne uvijete bez ikakve želje za učenjem dodatnih vještina. Dodatan problem organiziranja kokreacijskih aktivnosti, tijekom nastavnog procesa, je veličina grupa koje se formiraju na fakultetima. Posebice na nižim godinama prijediplomskih studija grupe znadu biti preko 100 studenata na određenim kolegijima što stvara problem kod osmišljavanja kokreacijskih aktivnosti u takvim

grupama. Tijekom kokreacijskih aktivnosti profesori mogu zauzeti ulogu promatrača i aktera u samom procesu što djelomično mijenja ulogu profesora iz poticatelja u moderatora.

Uzimajući u obzir sve navedeno kroz ovaj rad i u zaključku, potencijalna pitanja za buduća istraživanja su:

1. Kako osmisliti i koristiti kokreacijske aktivnosti u velikim grupama studenata?
2. Kako se boriti s problemom pasivnosti studenata u akademskom okruženju?
3. Kako se mijenja uloga profesora u okruženju koje promovira kokreaciju?

Kroz provedeno istraživanje utvrđeno je koji se procesi odvijaju unutar svih udruga, bili oni dobri ili loši. Dobri elementi studentskih udruga su vlastiti razvoj i mogućnost pozitivnog utjecanja na druge. Loša strana studentskih udruga, a i studenata posebice nakon Covid krize, je velik broj pasivnih studenata koji tijekom fakultetskog obrazovanja ne rade ništa drugo kako bi se razvijali. Smatram da je uključivanje u studentsku udruhu najbolja stvar koju studenti mogu napraviti tijekom studija, naravno ako su aktivni članovi, a ne samo „na papiru“. Kroz svoje uključivanje u studentske udruge tijekom studiranja sam naučio pregršt novih vještina koje su mi pomogle tijekom studiranja te su mi omogućile određene prilike nakon fakulteta. Također sam kroz rad u studentskim udrugama upoznao aktivne i ambiciozne kolege koje su omogućile istraživački dio ovog rada. Finalno, smatram da je odluka na svakom pojedincu želi li nešto dodatno raditi tijekom studiranja, ali svakako smatram da fakulteti i studentske udruge trebaju poticati svoje kolege i studente da se uključe i da budu aktivni sudionici razvoja studentskog života i poboljšanja studentskih uvjeta.

Popis literature

- [1] *Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti*. Croatia: <https://www.zakon.hr/z/3328/Zakon-o-visokom-obrazovanju-i-znanstvenoj-djelatnosti>, 2022.
- [2] S. S. Ali, „Problem Based Learning: A Student-Centered Approach.“, *English Language Teaching*, sv. 12, izd. 5, str. 73–78, 2019, doi: 10.5539/elt.v12n5p73.
- [3] K. M. Wong, „A design framework for enhancing engagement in student-centered learning: own it, learn it, and share it‘ by Lee and Hannafin (2016): an international perspective“, sv. 69, str. 93–96, 2021, doi: 10.1007/s11423-020-09842-w.
- [4] V. Poljak, *Didaktika*, 8. izd. 1990.
- [5] „Didaktika Poljak skripta - DIDAKTIKA Vladimir Poljak Školska knjiga 1984. I. PREDMET I ZADACI - Studocu“. Pristupljeno: 25. srpanj 2024. [Na internetu]. Dostupno na: <https://www.studocu.com/row/document/sveuciliste-u-zagrebu/didaktika/didaktika-poljak-skripta/45268506>
- [6] N. Shir, A. Bidabadi, A. N. Isfahani, A. Rouhollahi, R. Khalili, i N. S. Bidabadi, „Effective Teaching Methods in Higher Education: Requirements and Barriers“, *J Adv Med Educ Prof*, sv. 4, izd. 4, str. 170, lis. 2016, Pristupljeno: 18. kolovoz 2024. [Na internetu]. Dostupno na: [/pmc/articles/PMC5065908/](https://www.pmc/articles/PMC5065908/)
- [7] „Državni zavod za statistiku - Kontinuiran rast udjela visokoobrazovanog stanovništva“. Pristupljeno: 04. srpanj 2024. [Na internetu]. Dostupno na: <https://dzs.gov.hr/vijesti/kontinuiran-rast-udjela-visokoobrazovanog-stanovnistva/1594>
- [8] H. Chesbrough, „The Logic of Open Innovation“, <https://doi.org/10.1177/000812560304500301>, sv. 45, izd. 3, str. 33–58, tra. 2003, doi: 10.1177/000812560304500301.
- [9] T. Chemi i L. Krogh, „Co-creation in higher education : students and educators preparing creatively and collaboratively to the challenge of the future“.
- [10] A. A. Jensen, „How does it Feel to Become a Master’s Student?“, *Dealing with Emotions: A Pedagogical Challenge to Innovative Learning*, str. 61–80, sij. 2015, doi: 10.1007/978-94-6300-064-2_4.
- [11] M. Dollinger i J. Lodge, „Student-staff co-creation in higher education: an evidence-informed model to support future design and implementation“, *Journal of Higher Education Policy and Management*, sv. 42, izd. 5, str. 532–546, ruj. 2020, doi: 10.1080/1360080X.2019.1663681.
- [12] M. Cindrić, D. Miljković, i V. Strugar, *Didaktika i kurikulum*. 2010.
- [13] „Studentske organizacije“. Pristupljeno: 18. kolovoz 2024. [Na internetu]. Dostupno na: <https://www.unizg.hr/studiji-i-studiranje/podrska-studentima/studentske-organizacije/>
- [14] „Zakon o studentskom zboru i drugim studentskim organizacijama - Zakon.hr“. Pristupljeno: 24. srpanj 2024. [Na internetu]. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/1843/Zakon-o-studentskom-zboru-i-drugim-studentskim-organizacijama->
- [15] „Statut Studentskog zbora Sveučilišta u Zagrebu“, 2008.
- [16] „O nama - St@k“. Pristupljeno: 25. srpanj 2024. [Na internetu]. Dostupno na: <https://stak.foi.hr/o-nama>

- [17] „Udruge | FOI“. Pristupljeno: 25. srpanj 2024. [Na internetu]. Dostupno na: <https://www.foi.unizg.hr/hr/studenti/udruge>
- [18] „eSTUDENT - O nama“. Pristupljeno: 25. srpanj 2024. [Na internetu]. Dostupno na: <https://www.estudent.hr/o-nama>
- [19] „PROGRAM RADA predloženika za rektora Sveučilišta u Zagrebu za razdoblje 2022. – 2026. Prof. dr. sc. Stjepan Lakušić“. Pristupljeno: 18. kolovoz 2024. [Na internetu]. Dostupno na: https://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/O_Sveucilistu/Tijela_sluzbe/Rektor/Program_rada_rektor_Lakusic.pdf
- [20] M. R. Zamora-Ramos, A. Chamorro-Mera, i M. Diaz-Mendez, „Student Value Co-creation Behaviour in The Higher Education Service Ecosystem: An Empirical Exploration“, *Marketing and Management of Innovations*, sv. 14, izd. 4, str. 140–150, 2023, doi: 10.21272/MMI.2023.4-10.
- [21] R. F. Lusch i S. L. Vargo, „Service-dominant logic: Premises, perspectives, possibilities“, *Service-Dominant Logic: Premises, Perspectives, Possibilities*, str. 1–222, sij. 2012, doi: 10.1017/CBO9781139043120.
- [22] A. Cook-Sather, „Sound, presence, and power: ‚Student Voice‘ in educational research and reform“, *Curriculum Inquiry*, sv. 36, izd. 4, str. 359–390, pros. 2006, doi: 10.1111/J.1467-873X.2006.00363.X.
- [23] K. Mangan, „The personal lecture: how to make big classes feel small“, *Chron High Educ*, sv. 63, izd. 16, str. A8–A8, pros. 2016, Pristupljeno: 18. kolovoz 2024. [Na internetu]. Dostupno na: <https://go.gale.com/ps/i.do?p=AONE&sw=w&issn=00095982&v=2.1&it=r&id=GALE%7CA474717954&sid=googleScholar&linkaccess=fulltext>
- [24] C. Bovill i C. Woolmer, „How conceptualisations of curriculum in higher education influence student-staff co-creation in and of the curriculum“, *High Educ (Dordr)*, sv. 78, izd. 3, str. 407–422, ruj. 2019, doi: 10.1007/S10734-018-0349-8/TABLES/1.
- [25] E. M. A. Geurts, R. P. Reijs, H. H. M. Leenders, M. W. J. Jansen, i C. J. P. A. Hoebe, „Co-creation and decision-making with students about teaching and learning: a systematic literature review“, *Journal of Educational Change*, sv. 25, izd. 1, str. 103–125, ožu. 2024, doi: 10.1007/S10833-023-09481-X/TABLES/1.
- [26] C. Bovill, A. Cook-Sather, P. Felten, L. Millard, i N. Moore-Cherry, „Addressing potential challenges in co-creating learning and teaching: overcoming resistance, navigating institutional norms and ensuring inclusivity in student–staff partnerships“, *High Educ (Dordr)*, sv. 71, izd. 2, str. 195–208, velj. 2016, doi: 10.1007/S10734-015-9896-4.
- [27] A. Delpish i ostali, „Equalizing Voices : Student-Faculty Partnership in Course Design“, *Engaging Student Voices in the Study of Teaching and Learning*, str. 96–114, srp. 2023, doi: 10.4324/9781003444503-9.
- [28] „Statut Studentski zbor Fakulteta Organizacije i Informatike“, 2018.
- [29] „Co-opting Customer Competence“. Pristupljeno: 29. kolovoz 2024. [Na internetu]. Dostupno na: <https://hbr.org/2000/01/co-opting-customer-competence>
- [30] N. Zarandi, A. Soares, i H. Alves, „Student roles and behaviors in higher education co-creation – a systematic literature review“, *International Journal of Educational Management*, str. 1297–1320, 2022.
- [31] „View of A co-creation of learning and teaching typology: What kind of co-creation are you planning or doing?“ Pristupljeno: 24. kolovoz 2024. [Na

- internetu]. Dostupno na:
<https://mulpress.mcmaster.ca/ijsap/article/view/3953/3425>
- [32] J. Dubber, „Doin’ it for themselves: how empowering and supporting students’ unions is key to tackling challenges facing students“, *Perspectives: Policy and Practice in Higher Education*, 2024, doi: 10.1080/13603108.2024.2311916.
- [33] „Konačni rezultati Natječaja za sufinanciranje studentskih programa u 2024. - Studentski zbor Sveučilišta u Zagrebu“. Pristupljeno: 17. kolovoz 2024. [Na internetu]. Dostupno na: <https://szzg.unizg.hr/2024/06/05/konacni-rezultati-natjecaja-za-sufinanciranje-studentskih-programa-u-2024/>
- [34] „Konačni rezultati Natječaja za studentske programe u 2023. - Studentski zbor Sveučilišta u Zagrebu“. Pristupljeno: 17. kolovoz 2024. [Na internetu]. Dostupno na: <https://szzg.unizg.hr/2023/07/04/konacni-rezultati-natjecaja-za-studentske-programe-u-2023/>
- [35] „SCVZ – Potpore“. Pristupljeno: 17. kolovoz 2024. [Na internetu]. Dostupno na: <https://www.scvz.unizg.hr/potpore/>
- [36] S. L. Shaulskiy, L. H. Anderman, E. M. Anderman, i S. R. Jones, „Belonging Beyond the Classroom: Examining the Importance of College Students’ Sense of Belonging to Student Organizations for Student Success“, 2016.
- [37] „UNIZG Ciklus - Studentski zbor Sveučilišta u Zagrebu“. Pristupljeno: 24. kolovoz 2024. [Na internetu]. Dostupno na: <https://szzg.unizg.hr/unizg-ciklus/>
- [38] R. J. Sidelinger, P. Obenauf, C. Melanie Booth-Butterfield, D. Callejo, E. Ernest Goeres, i J. Webb-Dempsey, „Does Student Passivity Exist? The Impact of the Student and Instructor on Involvement In and Outside of the College Classroom“, 2010.
- [39] T. A. Verčić, S. D. Ćorić, i P. N. Vokić, „Priručnik za metodologiju istraživačkog rada“, 2010.
- [40] Kimberley Haines, „STUDENT PERSPECTIVES ON JOINING STUDENT ORGANIZATIONS“, Northeastern University Boston, 2019.

Popis slika

Slika 1. Kreirano prema Bovillovoj podjeli na 4 tipa studenata [26]	14
Slika 2. Tablični upitnik za oblike kokreacije (kreirano prema Bovillu) [31].....	19
Slika 3. Tablični upitnik za oblike kokreacije s obojenim elementima (kreirano prema Bovillu) [31].....	23

Popis tablica

Tablica 1. Tipovi ponašanja studenata u procesu kokreacije	17
Tablica 2. Raspodjela pripadnosti udruga ispitanika	28
Tablica 3. Lokacije djelovanja udruga ispitanika	28
Tablica 4. Pozicije ispitanika u udruzi	29

Prilozi

Prilog 1

Poziv za sudjelovanje u istraživanju

Poštovani,

Student sam 5. godine diplomskog studija Informatike u obrazovanju na Sveučilištu u Zagrebu Fakultet organizacije i informatike te pišem diplomski rad na temu „Studentske perspektive kokreacijskog procesa u akademskom okruženju“. Šaljem Vam ovaj mail kako bih Vas pitao želite li sudjelovati u provedbi istraživanja sudjelovanjem na intervju koji bi trajao između 30 i 45 minuta. Cilj istraživanja je ispitati iskustva studenata koji su bili na vodećim pozicijama u studentskim udrugama s naglaskom na kokreacijskim (suradničkim) procesima unutar istih. Kokreacija se odnosi na aktivnosti unutar udruge, između udruge i studenata te između studenata i fakulteta.

Intervju bi se proveo putem videokonferencije ili uživo, u terminu koji Vama najviše odgovara. Uz Vašu suglasnost, intervju će se snimati alatom OBS Studio, ukoliko je videokonferencija, ili diktafon, ukoliko je uživo, radi preciznije analize rezultata, a nakon korištenja za potrebe istraživanja i kasnijeg stručnog i znanstvenog objavljivanja će se obrisati. Odgovori će biti anonimizirani, stoga Vas molim da na pitanja odgovarate iskreno kako bi rezultati bili pouzdani.

Ljubazno Vas molim da me povratno kontaktirate neovisno o vašem odgovoru za sudjelovanje u intervju.

Srdačno,
Eugen Petošić

Prilog 2

Protokol i pitanja za intervju

Predstavljanje istraživanja (3-5 minuta)

Izabrani ste da danas razgovarate sa mnom jer ste identificirani kao osoba koja ima mnogo toga za podijeliti o svom iskustvu sa studentskim organizacijama i aktivnostima istih. Moj diplomski rad i istraživanje fokusira se na iskustva studenata koji su bili uključeni u neku od studentskih organizacija na vodećoj poziciji. Kroz ovo istraživanje nadam se dobiti dublji uvid u to što privlači studente da se pridruže studentskim organizacijama. Nadam se da će mi ovo omogućiti odgovaranje na moja istraživačka pitanja koja su vezana uz kokreaciju unutar studentskih organizacija i akademskog okruženja općenito

Budući da su Vaši odgovori važni, i želim osigurati da zabilježim sve što kažete, volio bih snimiti naš razgovor. Dajete li mi dozvolu da snimam ovaj intervju? [Ukoliko je odgovor potvrđan, sudioniku će se zahvaliti, a zatim će ispitivač uključiti opremu za snimanje.]

Također, pisat ću bilješke. Mogu Vas uvjeriti da će svi odgovori biti povjerljivi te će se koristiti pseudonim kada budem citirao ono što kažete na temelju transkripata. Ja ću biti jedina osoba koja će imati pristup snimkama, a one će biti uništene nakon šest mjeseci.

Ovaj intervju trebao bi trajati između 30 i 45 minuta. Tijekom tog vremena imam nekoliko pitanja koja bih volio pokriti. Ako ponestane vremena, možda ću Vas morati prekinuti kako bismo uspjeli završiti postavljanje svih pitanja. Imate li u ovom trenutku kakvih pitanja?

Početak intervjuja i postavljanja pripremljenih pitanja (25 - 40 minuta)

1. [40]Opišite kako ste prvi put saznali za uključivanje u studentske organizacije i kako su Vam se predstavile na fakultetu? (P₁)
  - a. Koje načine oglašavanja i promoviranja ste dodatno koristili kao udruga tijekom članstva?
2. Molim opišite koji su bili neki od Vaših ključnih razloga za odabir sudjelovanja u studentskoj organizaciji? Zašto ste odlučili ne pridružiti se drugim organizacijama? (P₁)
  - a. Tijekom učlanjivanja, jeste li razmišljali o članstvu u više udruga?
3. Opišite u koje ste aktivnosti i događaje bili uključeni dok ste bili dio studentske organizacije. (P₂)

- a. Kako ili zašto su neke od ovih aktivnosti utjecale na Vašu odluku da sudjelujete ili ostanete aktivni u organizaciji? (P₂)
  - b. Kako ste financirali navedene aktivnosti? (P₂)
  - c. Koje aktivnosti su bile vezane uz fakultet i kako ste surađivali sa fakultetom? (P₃)
4. Molimo opišite neke od vještina koje ste naučili kao rezultat svog angažmana u studentskim organizacijama i kako bi one mogle biti (ili već jesu) korisne za Vaš budući uspjeh? (P₄)
5. S obzirom na Vaše sudjelovanje u studentskim organizacijama, koje razloge biste naveli kao motivaciju za studente da se priključe studentskim organizacijama? (P₁,P₄)
6. Kakvu suradnju ste imali s Upravom fakulteta i jeste li zajednički radili na određenim projektima? (P₃)
  - a. Jeste li sudjelovali na fakultetskim vijećima?
  - b. Jeste li sudjelovali u radnim tijelima fakulteta?
7. Da se vratite unazad kroz vrijeme, biste li ponovili sudjelovanje u studentskim organizacijama? (P₄)